

Dabas parks „Daugavas ieleja”

Dabas aizsardzības plāns

**Aizkraukles rajons
Aizkraukles, Sērenes un Skrīveru pagasti**

Plāns izstrādāts laika periodam
no 2005.g. līdz 2015.g.

Izstrādātājs: Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība
Projekta vadītāja: A.Melluma, Dr. hab. geogr.

Rīga, 2004.

Izpildītāji.

Irēna Fatare, dr. biol.
Ronalds Krūmiņš, kartogrāfs
Uldis Ļoļāns, biologs,
Aija Melluma, Dr. hab.geogr

Autori pateicas par vērtīgajiem padomiem

Jolantai Bārai
Inārai Grīnblatei

Darba zinātniskā vadība – Dr.hab.geogr. A.Melluma

Plāna izstrādes procesa pārvaldība – Dr.med. I. Paeglīte

Darba finansētājs – Dabas aizsardzības pārvalde.

Saturs

	Kopsavilkums	5
	Ievads	7
1.	Dabas parka <i>Daugavas ieleja</i> teritorijas apraksts	9
1.1.	Saistošie tiesību akti	9
1.1.1.	Latvijas likumdošana	9
1.1.2.	Eiropas Savienības noteiktās saistības	11
1.1.3.	Īpašumu tiesības	11
1.2.	Vispārēja informācija par teritoriju	13
1.2.1.	Atrašanās vieta	13
1.2.2.	Agrāk izstrādātais teritorijas zonējums	14
1.2.3.	Apsaimniekošanas infrastruktūra	16
1.2.4.	Aizsardzības un apsaimniekošanas vēsture	16
1.2.5.	Kultūrvēsturiskais mantojums	18
1.2.6.	Iedzīvotāju viedokļi	19
1.2.7.	Kartogrāfiskais materiāls	20
1.3.	Teritorijas dabas apstākļu raksturojums	21
1.3.1.	Klimats	21
1.3.2.	Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	21
1.3.3.	Hidroloģija	22
1.3.4.	Augsnes	22
1.4.	Teritorijas bioloģisks raksturojums	24
1.4.1.	Flora	24
1.4.2.	Fauna	25
1.4.3.	Biotopi	28
1.5.	Ainavu raksturojums	33
1.6.	Teritorijas sociāli ekonomisks raksturojums	35
1.6.1.	Apdzīvojums	35
1.6.2.	Saimnieciska darbība un teritorijas izmantošana	36
2.	Dabas parka <i>Daugavas ieleja</i> teritorijas novērtējums	38
2.1.	Dabas parks kā vienota vērtība	38
2.2.	Vērtīgie un īpaši aizsargājamie biotopi	38
2.3.	Aizsargājamās sugas	41
2.4.	Kultūrvēsturiskās vērtības	43
2.5.	Ārējie riska faktori	44
2.6.	Riska faktori dabas parka teritorijā	45
3.	Dabas parka <i>Daugavas ieleja</i> aizsardzības un apsaimniekošanas mērķi	47
3.1.	Vispārējie ilglaika mērķi	47
3.2.	Dabas parka teritorijas vērtību aizsardzības mērķi	47
3.3.	Piegulošās teritorijas dabas un vides aizsardzības mērķi	47
4.	Apsaimniekošanas pasākumi	50

4.1.	Apsaimniekošanas pasākumu apraksts	50
4.2.	Apsaimniekošanas pasākumu izvietojums teritorijā	61
4.3.	Ieteikumi pašvaldībām	61
5.	Plāna īstenošana un atjaunināšana	63
5.1.	Plāna īstenošanas praktiskie jautājumi	63
5.2.	Plāna atjaunināšana	63
6.	Teritorijas funkcionālais zonējums	64
7.	Ieteikumi individuālajiem noteikumiem	65
8.	Avoti	66
Pielikumi		
<i>1. pielikums: Kartogrāfiskais materiāls</i>		
1.	Robežu apraksts un shēma: MK 83.noteikumu 1. pielikums	
2.	Aizsargājamās teritorijas vēsture	
3.	Topogrāfiskā karte. Reljefs un zemes lietojuma veidi.	
4.	Īpašumi ar dzīvojamām mājām	
5.	Vērtības un draudi	
6.	Ārējie draudi	
7.	Rīcību plāns	
8.	Tūrisma attīstības plāns: perspektīva	
9.	Sagaidāmie darbības ierobežojumi zemes īpašniekiem	
10.	Teritorijas funkcionālais zonējums	
<i>2. pielikums: Informācija par dabas aizsardzības plāna izstrādes procesu</i>		
1.	Kopējā informācija	
2.	Uzraudzības padomes sēžu protokoli	
3.	Publiskās apspriedes protokols	
4.	Vietējo pašvaldību lēmumi	

Kopsavilkums.

Dabas parks *Daugavas ieleja* atrodas Aizkraukles rajona Aizkraukles, Sērenes un Skrīveru pagastos, starp Jaunjelgavas un Aizkraukles pilsētām Daugavas krastos. Dabas parks ir iekļauts Eiropas nozīmes *Natura 2000* aizsargājamo teritoriju saraksta projektā.

Dabas parka kopplatība ir 1091 ha, no tās

- 225,2 ha jeb 20,6% aizņem Daugavas upe,
- 47,9 ha jeb 4,4% ir pagastu īpašumi,
- 817,9 ha jeb 75% - privātie īpašumi.

Pavisam dabas parka teritorijā ap 140 zemes īpašuma vienībām. Atsevišķo īpašumu platība 67% gadījumu ir robežās līdz 5 ha, bet virs 10 ha – tikai 18% gadījumu. Lielākā īpašuma platība ir 42,8 ha.

Aizsargājamā teritorija daļa no Daugavas ielejas un Piedaugavas joslas, kas ir viens no senāk apgūtajiem un apdzīvotajiem apvidiem Latvijā. Par to liecina nozīmīgie kultūrvēstures pieminekļi, kā arī kopumā – senā un vizuāli krāšņā Daugavas ielejas kultūrainava.

Dabas apstākļi un ilgstošā cilvēka darbība lielā mērā nosaka šodien redzamo ainavu, tās īpatnējo telpisko struktūru, mežu, lauksaimniecības zemju un apdzīvojuma elementu izvietojumu. Daugavas ieleja ir labs piemērs tam, kā kultūrainavā var saglabāties nozīmīgas dabas vērtības.

Pagājušā gadsimta 60tos gados tika uzsākta Pļaviņu HES būvniecība, un uzstādīnātā ūdenskrātuve pārsedza Daugavas senielejas krastus ar dolomītiežu kraujām, krāšņiem platlapju mežiem. Tajos gados sabiedrība asi iestājās pret to, ka tiek zaudēta Daugavas senieleja, jo tā un it īpaši Staburags bija kļuvuši par nozīmīgiem dabas vērtību simboliem.

Taču tajā laikā sākās arī tā Daugavas senielejas posma aizsardzība, kur pašreiz ir *Daugavas ielejas* dabas parks. Laika gaitā ir mainījušās dabas aizsardzības formas, bet mērķis saglabāties nemainīgi – aizsargāt Daugavas senielejas vēsturiskās ainavas fragmentu, kas saglabāties pēc HESu izbūves. Pakāpeniski, attīstoties priekšstatiem un zināšanām par dabas aizsardzību, kā arī likumdošanai, paplašinājušies arī konkrētie dabas aizsardzības uzdevumi Daugavas ielejā kopumā, kā arī *Daugavas ielejas* dabas parkā atsevišķi.

Dabas parka *Daugavas ieleja* dabas aizsardzības plāns izstrādāts atbilstīgi Vides ministra 2002. g.4.07. rīkojumam Nr.120 „Ieteikumi īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai”. Tas nosaka darba uzbūvi.

Ņemot vērā to, ka Daugavas ielejas dabas parka teritorijā tieši kultūrainava ir viena no vērtībām, kas glabā informāciju par cilvēka un dabas attiecībām tūkstošiem gadu ilgā laikā, dots arī ainavas raksturojums.

Savukārt dabas parka novietojuma īpatnības un jaunāko laiku attīstības procesu tendences noteica nepieciešamību pēc riska faktoru izvērtēšanas – gan pašā dabas parka teritorijā, gan tuvākajā apkārtnē. Arī tā ir atkāpe no norādījumos iezīmētā darba satura.

Dabas parka *Daugavas ieleja* teritorijā ir liels lauksaimniecības zemju īpatsvars – vairāk par 75%. Lauki un pļavas aizņem terašu virsmu platības, kā arī ielejai piegulošo joslu, ko ar ieleju saista dinamiski dabas procesi (virszemes un pazemes notece, augsnes erozija, gaisa masu kustība u.c.). Teritorijas apgūšanu un intensīvu izmantošanu veicināja izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, kā arī labvēlīgie dabas apstākļi - auglīgas augsnes, laba dabiskā drenāža, labvēlīgs vietējais klimats. Meži atrodas uz Daugavas ielejas nogāzēm un gravās, kā arī atsevišķos puduros uz terasēm.

Galvenās dabas vērtības ir platlapju meži uz Daugavas ielejas un mazo pieteku ieleju stāvajām nogāzēm un gravās. Tie atbilst Eiropas nozīmes biotopam Nr. 9180*, taču šo mežu vērtību pastiprina apstākļi, ka tajos sastopams aizsargājamais augs – lielā raganzāļīte (*Circaea lutetiana*), dolomītu atsegumi, kaļķaini avoti un avoksnāji, kā arī lielais susurs.

Otra nozīmīgā dabas vērtība ir pļavas uz terasēm un ielejas stāvajās nogāzēs. Pļavu raksturīgā iezīme ir tāda, ka tajās aug Daugavas ielejai raksturīgās un Latvijā aizsargājamās sugas – *krustlapu drudzene* un *naudiņu saulrozīte*. Minētās pļavas ietilpst tajā kategorijā, ko sauc par bioloģiski nozīmīgām. Taču bez tā dabas parka teritorijā ir pļavas, kas pašreiz pilnībā neatbilst bioloģiskā nozīmīguma kritērijiem, bet tām ir izcila loma ainavas struktūras saglabāšanā. Tādēļ šajā gadījumā par vērtību uzskatāmas visas pļavas.

Dabas parka teritorijas funkcionālajā zonējumā Daugavas ielejas un pieteku ieleju nogāzes ar gravām nodalīta kā *dabas lieguma zona*.

Aizsargājamo mežu kopplatība ir aptuveni 139 ha, bet aizsargājamo pļavu (ieskaitot ainaviski nozīmīgās pļavas) – 77 ha.

Dabas aizsardzības plāna 3. nodaļā definēti dabas aizsardzības mērķi – gan ilglaika, gan tuvākajos 10 gados sasniedzamie. Organizējot praktisko dabas aizsardzību, jāņem vērā, ka mērķi un to sasniegšanai nepieciešamās rīcības ir savstarpēji saistīti. Tādēļ par prioritāru uzskatāma dabas parka teritorijas turpmākās pārvaldības jautājumu atrisināšana. No tā, vai un kad izdosies izveidot dabas parka pārvaldības konsultantu dienestu, turpmākajos gados būs atkarīga dabas plānā paredzēto pasākumu realizēšana.

Saistībā ar dabas aizsardzības plāna iedzīvināšanu dabas parka teritorijā ilglaika perspektīvā, interesi var radīt apstākļi, ka tikai 30% no zemes īpašniekiem dzīvo dabas parka teritorijā, 26% dzīvo Aizkrauklē, 14% dzīvo Rīgā, bet 23% - citos pagastos Aizkraukles rajonā, citos rajonos vai pilsētās.

Apsaimniekošanas pasākumi (4. nodaļa) grupēti atbilstīgi izvirzītajiem mērķiem, tie attēloti arī atsevišķā kartē (1.7. pielikums).

Dabas aizsardzības plāna sastāvā ir 10 kartes.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes procesu, atbilstīgi iepriekš minētajam Vides ministra rīkojumam, uzraudzīja Dabas aizsardzības pārvaldes izveidotā uzraudzības grupa, kurā tika iekļauti ieinteresēto institūciju, kā arī zemes īpašnieku pārstāvji.

Ievads.

Daugavas ieleja kopumā ir Latvijai nozīmīga teritorija. Gar Daugavu pirms daudziem gadu simtiem gāja seni ceļi, kuru fragmenti daudzviet saglabājušies līdz mūsu dienām. Daugavas krastos izsenis dzīvojuši cilvēki – par to liecina kultūras un vēstures pieminekļi – pilskalni, seno apmetņu vietas, senkapī. Pati Daugava bijis vērā ņemams satiksmes ceļš, kas saistīja Rietumeiropas zemes ar Krievzemi. Tas ir vēstures fons, kas izskaidro Daugavas ielejas kultūrainavas senatnīgumu, lielo zinātnisko, ekoloģisko un estētisko vērtību.

Otrs faktors, kas noteica vēl šodien saskatāmās ainavu atšķirības dažādos ielejas posmos, ir pašas ielejas attīstības vēsture kopš lielā apledošanas sarūkšanas pēcdedus laikmetā. Daugavas ielejā bija divi dziļu senieleju posmi. Viens no tiem – starp Krāslavu un Daugavpili, kur pašreiz ir *Daugavas loku* dabas parks. Otrs senielejas posms bija izveidojies starp Pļaviņām un Salaspili, bet atšķirībā no pirmā posma to ir pārveidojusi hidroelektrostaciju celtniecība.

Krāšņākā ainava Daugavas senieleja bija starp Pļaviņām un Jumpravu, kur pie Staburaga pirmās neatkarīgās Latvijas Republikas laikā pastāvēja nacionālais parks. Pagājušā gadsimta 60tos gados tika uzsākta Pļaviņu HES būvniecība, un uzstādītā ūdenskrātuve pārsedza Daugavas senielejas krastus ar dolomītiežu kraujām, krāšņiem platlapju mežiem. Tajos gados sabiedrība asi iestājās pret to, ka tiek zaudēta Daugavas senieleja, jo tā un it īpaši Staburags bija kļuvuši par nozīmīgiem Latvijas dabas un kultūras vērtību simboliem.

Taču tajā laikā sākās arī tā Daugavas senielejas posma aizsardzība, kur pašreiz ir *Daugavas ielejas* dabas parks. Laika gaitā ir mainījušās dabas aizsardzības formas, bet mērķis saglabāties nemainīgi – aizsargāt Daugavas senielejas vēsturiskās ainavas fragmentu, kas saglabāties pēc HESu izbūves. Pakāpeniski, attīstoties priekšstatiem un zināšanām par dabas aizsardzību, kā arī likumdošanai, paplašinājušies arī konkrētie dabas aizsardzības uzdevumi Daugavas ielejā kopumā, kā arī *Daugavas ielejas* dabas parkā atsevišķi.

Pašlaik lielāks akcents tiek likts uz sugu un biotopu aizsardzību, jo to nosaka Latvijai saistošās Eiropas Savienības direktīvas. Dabas parka *Daugavas ieleja* teritorija šajā ziņā ir ļoti interesants objekts, jo tajā blakus apgūtiem, intensīvi izmantotiem iecirkņiem atrodas dabiski un pusdabiski biotopi, reto un aizsargājamo sugu dzīvotnes. Pētījumi daudzās valstīs ir parādījuši, ka senās kultūrainavas izceļas ar paaugstinātu bioloģisko daudzveidību.

Dabas parka *Daugavas ieleja* platība ir 1091 ha, tas atrodas Aizkraukles rajonā, Aizkraukles, Sērenes un Skrīveru pagastos. Dabas parks ir iekļauts Eiropas nozīmes *Natura 2000* aizsargājamo teritoriju saraksta projektā.

Dabas aizsardzības plāna mērķis ir sniegt apkopojosu informāciju par dabas parka *Daugavas ieleja* dabas un kultūras vērtībām, ka arī nospraust konkrētus dabas aizsardzības mērķus, plānot nepieciešamās rīcības un apsaimniekošanas pasākumus. Plāns tiek izstrādāts uz 10 gadiem.

Vietējām pašvaldībām dabas aizsardzības plāns būs līdzeklis, lai iespējami labākā veidā nodrošinātu dabas aizsardzības mērķu sasniegšanu, kā arī meklētu piemērotākos veidus, kā veicināt attīstību dabas parka teritorijā, jo dabas aizsardzība nav vienīgā tiem piemītošā funkcija.

Savukārt dabas parka teritorijas iedzīvotāji varēs iegūt informāciju par aizsargājamām vērtībām, pastāvošajiem ierobežojumiem, kā arī par jaunajām iespējām attīstībai, kas rodas iesaistoties dabas parka veidošanā un attīstībā.

1. Dabas parka *Daugavas ieleja* teritorijas apraksts.

1.1. Saistošie tiesību akti.

1.1.1. Latvijas likumdošana.

Uz Daugavas ielejas dabas parku, tā iedzīvotājiem un zemes īpašniekiem attiecas virkne Latvijas Republikas tiesību aktu. Tie ir saistīti ar īpaši aizsargājamām teritorijām kopumā, ar piekrastes aizsargjoslām, ar mežu izmantošanu, zivsaimniecību un makšķerēšanu.

Turpmāk nosaukti tikai tie tiesību akti, kas attiecas uz valsts institūciju un pašvaldību darbību, galvenokārt – saistībā ar dabas aizsardzībai nepieciešamo rīcību plānošanu, vai arī tieši ietekmē cilvēku dzīvi un darbību dabas parka teritorijā.

- Likums “*Par īpaši aizsargājamām teritorijām*”, 1993., ar vēlākajiem grozījumiem.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.415: “*Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi*”, 2003.
- “*Sugu un biotopu aizsardzības likums*”, 2000.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.421: “*Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu*”, 2000.
- “*Meža likums*”, 2000.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.189: “*Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā*”, 2001.
- “*Aizsargjoslu likums*”, 1997., ar vēlākajiem (sevišķi – 2003.g.) grozījumiem.
- “*Ūdens apsaimniekošanas likums*”, 2002.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.531: “*Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem*”, 2001.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.300: “*Peldvietu iekārtošanas un higiēnas noteikumi*”, 1998.
- “*Zvejniecības likums*”, 1995.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.67: “*Makšķerēšanas noteikumi*”, 2001.
- *Teritorijas plānošanas likums*, 2002.
- Ministru kabineta noteikumi Nr.341: “*Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi*”, 2001.

No praktiskās dabas aizsardzības viedokļa un saistībā ar dabas aizsardzības plāna izstrādi nepieciešams skaidrs priekšstats par to, kā katra no tiesību aktu konkrētajām normām ir saistīta ar dabas parka teritorijas struktūru – īpašumiem, dabas veidojumiem, dažāda platuma joslām gar upi.

Tādēļ, lai ar tiesību aktos noteiktajām normām iepazīstinātu pēc iespējas plašāku pašvaldību speciālistu un dabas parka teritorijā dzīvojošo cilvēku loku, šajā nodaļā apkopotas tās normas, kas attiecas uz *Aizsargjoslu likumā* noteiktajām dažāda platuma joslām gar Daugavas krastiem, ko var uzskatīt par dabas parka teritorijas *normatīvo zonējumu* (10 metru, 50 metru un 500 metru plata josla).

1) Normas, kas attiecas uz pašu upi.
Makšķerēšanas noteikumi, 2001.g., 33. pants:

- aizliegts veidot krājumus un aizsprostojumus, piesārņot ūdeni un piekrastes joslas.

2) Normas, kas attiecas uz 10 m joslu gar upes krastu.

Zvejniecības likums, 1995.g., 9. pants, (*tauvas josla: (9) dabiskās tauvas joslas platums gar privāto ūdeņu krastiem 4 m, gar pārējo ūdeņu krastiem 10 m*):

- bezmaksas lietošana atļauta kājāmgājējiem, zivju un ūdens resursu uzraudzībai, vides aizsardzības, ugunsdrošības un glābšanas pasākumu veikšanai;
- speciāli norādītās vietās atļauta laivu un kuģu piestāšana, zvejnieku apmetņu ierīkošana, atpūta, ... citas ar zveju saistītas darbības.

Aizsargjoslu likums, 2003.g., 37. pants, (1) daļa:

- (1. punkts): aizliegts izvietot dažādu produktu un materiālu glabātavas, **izņemot** šim nolūkam teritoriju plānojumos paredzētās vietas;
- (2. punkts) aizliegts iekārtot atkritumu glabāšanas poligonus un atkritumu izgāztuves;
- (4. punkts) aizliegts celt ēkas un būves **vietās, ko apdraud pali** (varbūtība vismaz reizi 100 gados);
- (5. punkts, a) aizliegts izvietot degvielas uzpildes stacijas;
- (5. punkts, b) celt un izvietot jebkādas ēkas un būves, tai skaitā nožogojumus, **izņemot** (*dots uzskaitījums*) ja attiecīgās darbības ir paredzētas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā vai ūdensobjekta apsaimniekošanas plānā;
- (5. punkts, c) aizliegts lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus;
- (5. punkts, d) aizliegts ierīkot meliorācijas būves bez saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi;
- (5. punkts, e) aizliegts veikt galveno cirti, **izņemot** koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai;
- (5.punkts, f) aizliegts iegūt un izmantot derīgos izrakteņus, **izņemot** pazemes ūdeņu ieguvu ūdensapgādes vai rekreācijas vajadzībām aizsargjoslā esošai dzīvojamai vai atpūtnieku aprūpei paredzētai ēkai;
- (5. punkts, g) aizliegts mazgāt mehāniskos transporta līdzekļus un lauksaimniecības tehniku;
- (5. punkts, h) aizliegts veikt meža transformāciju, **ja** tā nav saistīta ar “b” punktā minētajiem izņēmuma gadījumiem;
- (5. punkts, i) aizliegts kurt ugunsurus un novietot teltis ārpus šim nolūkam norādītām vietām **bez saskaņošanas** ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju.

3) Normas, kas attiecas uz piekrastes 50 m joslu.

Aizsargjoslu likums, 2003.g., 37. pants, (1) daļa, 3.punkts:

- aizliegts veikt kailcirtes, **izņemot** koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai, kā arī paliņu plavu atjaunošanai un apsaimniekošanai;
- aizliegts celt ēkas un būves vietās, ko apdraud pali (varbūtība reizi 100 gados).

Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā, 2001.g., 7.1.pants:

- aizliegta kailcirte.

Aizsargjoslu likums, 2003.g., 37. pants, (1) daļa:

- (1. punkts) aizliegts būvēt dažādus potenciāli vidi piesārņojošus objektus, **izņemot** ”šim nolūkam teritoriju plānojumos paredzētās vietas”;
- (2. punkts) aizliegts ierīkot atkritumu glabāšanas poligonus un atkritumu izgāztuves;
- (4. punkts) aizliegts celt ēkas un būves teritorijās ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados, **izņemot** īslaicīgas lietošanas būves, mazēkas lauku apvidū un šim nolūkam īpaši paredzētas aizsargbūves vai teritorijas uzbēršanu;

- (6. punkts) aizliegts novietot iegūto grunti ārpus šim nolūkam paredzētām vietām;
- (7. punkts) aizliegts ierīkot mehānisko transportlīdzekļu sacīkšu trases un izmēģinājumu vietas;
- (37. panta (2) daļa): noteiktajā kārtībā ierīkotajās peldvietās aizliegts braukt ar motorlaivām un ūdens motocikliem.

4) Normas, kas attiecas uz 500 metru joslu.

Aizsargjoslu likums, 2003. g., 37. pants, (1) daļa:

- (1. punkts) aizliegts būvēt dažādus potenciāli vidi piesārņojošus objektus, **izņemot** "šim nolūkam teritoriju plānojumos paredzētās vietas";
- (2. punkts) aizliegts ierīkot atkritumu glabāšanas poligonus un atkritumu izgāztuves;
- (4. punkts) aizliegts celt ēkas un būves teritorijās ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados, **izņemot** īslaicīgas lietošanas būves, mazēkas lauku apvidū un šim nolūkam īpaši paredzētas aizsargbūves vai teritorijas uzbēršanu;
- (6. punkts) aizliegts novietot iegūto grunti ārpus šim nolūkam paredzētām vietām;
- (7. punkts) aizliegts ierīkot mehānisko transportlīdzekļu sacīkšu trases un izmēģinājumu vietas;
- (37. panta (2) daļa): noteiktajā kārtībā ierīkotajās peldvietās aizliegts braukt ar motorlaivām un ūdens motocikliem.

Tādējādi teritoriālā skatījumā dabas parks ir "piesātināts" ar dažādām tiesību normām, turklāt daudzas no tām savstarpēji pārklājas. Ar to jāreķinās ne tikai izstrādājot dabas aizsardzības plānu dabas parka teritorijai, bet arī pašvaldībām savos teritoriju plānojumos. Bez šaubām, pastāvošie noteikumi mazāk vai vairāk ietekmē arī atsevišķu zemes īpašnieku dzīvi un darbību dabas parka teritorijā.

Galvenais ieteikums pašvaldībām – izstrādāt Daugavas ielejas dabas parka teritorijai savus saistošos noteikumus, pirmām kārtām - vienotus, iespējams, no pārējās pagasta teritorijas atšķirīgus **apbūves noteikumus**. Tas būtu jāizdara, izstrādājot pagastu teritorijas plānojumu, ņemot vērā gan dabas aizsardzības, gan ekoloģiskos, gan kultūrvēsturiskos apsvērumus.

1.1.2. Eiropas Savienības noteiktās saistības.

Uz dabas parka *Daugavas ieleja*, tāpat kā uz visām īpaši aizsargājamām teritorijām attiecas starptautiskās konvencijas un līgumi, kas ir saistošas Latvijas Republikai, kā arī Eiropas Padomes direktīvas:

- *Par savvaļas putnu aizsardzību* (79/409/EEC), 1979.g. (turpmāk tekstā –Putnu direktīva);
- *Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību* (92/43/EEC), 1992.g. (turpmāk tekstā – Biotopu direktīva).

Dabas parks *Daugavas loki* iekļauts Latvijas *Natura 2000* teritoriju sarakstā.

1.1.3. Īpašumu struktūra.

Pašreizējo īpašumu struktūru dabas parka teritorijā nosaka gan vēsturiski apstākļi, gan pēc valsts neatkarības notikušie zemes īpašumu denacionalizācijas un tai sekojošie zemes tirgus procesi.

Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā veiktajā zemes reformā tagadējā Aizkraukles pagastā tika sadalītas Aizkraukles muižas, Sērenes pagastā – Vecsērenes muižas, un Skrīveru pagastā – Skrīveru muižas zemes.

1925. gada. topogrāfiskajā kartē 1:75000 pašreizējā dabas parka teritorijā Aizkraukles pagasta daļā atzīmētas šādas saimniecības: *Žagari, Gridziņi (māju grupa), Dzirnava, Lipsēni, Riebuļi, Brēķi, Mežameskas, Jaunzemji*. Šajā kartē ir arī trīs pašreiz neesošas lauku sētu vietas – Daugavas lejā karjera vietā *Lasmaņi* un blakus terases paaugstinājumā – *Jaunstraumes* (tās bija vēl 1970to gadu sākuma kartēs). Uz Daugavas ielejas nogāzes pie vecajiem kapiem bijusi saimniecība *Nedēļi*.

Skrīveru pagasta daļā vecākā saimniecība ir bijusī *Mācītājmuiža*, un tās zemes pašreiz ir Aizkraukles luterāņu baznīcas īpašumā. Otrs vēsturisks centrs dabas parka teritorijā ir vecās Skrīveru pagastmājas vieta un pulkveža Zemitāna pamatskolas ēka. Sērenes pagasta daļā vecākā saimniecība ir *Gudzēni*.

Jānorāda, ka Pirmā pasaules kara laikā minēto pagastu teritorijas smagi cieta, daudzas ēkas tika pilnīgi nopostītas. Tādēļ senās mājvietās, kuru nosaukumi atrodami vecās kartēs, un kas dabā atpazīstamas pēc vecu koku puduriem, dārziem vai alejām, ir jaunākas, pag. gs. 20.-30tos gados celtas ēkas.

Padomju varas gados zemes īpašumu robežas tika likvidētas, veidojot lielus lauku masīvus. Daudzviet Daugavas krastos tika iekārtoti karjeri, kas apgādāja ar granti Pļaviņu HES jaunbūvi. Savukārt vecsaimniecību un muižu kūtīs tika iekārtotas lopu fermas.

Pēc valstiskās neatkarības atgūšanas zemes reformas gaitā vienotās kolhoza zemes tika sadalītas bijušajos īpašumos un atgrieztas īpašniekiem vai mantiniekiem.

Salīdzinot pag. gs. 30to gadu beigu un pašreizējos zemes kadastra plānus redzams, ka jauno plānu vizuālais veidols ir visai atšķirīgs. Relatīvi daudz ļoti sīku zemes gabalu, it sevišķi dabas parka daļās, kas ir tuvākas Aizkraukles un Jaunjelgavas pilsētām, kā arī Daugavas *lejā*, bijušā karjera un siltumnīcu apkārtnē.

Dabas parka kopplatība ir 1091 ha, no tās

- 225,2 ha jeb 20,6% aizņem Daugavas upe,
- 47,9 ha jeb 4,4% ir pagastu īpašumi,
- 817,9 ha jeb 75% - privātie īpašumi.

Jāpiezīmē, ka dabas parka teritorija stiepjas gandrīz 10 kilometrus gar Daugavas upes krastiem, taču apmēram pusē no minētā garuma robeža iet pa Daugavas viduslīniju. Tātad, Daugavas ielejas abi krasti dabas parkā ietilpst tikai apmēram 5 kilometru garā posmā, turklāt Sērenes pusē ta ir tikai 100 – 800 m platā pieupes josla, kas pārstāvēta ar palienu un terašu nogāžu fragmentiem. Tādējādi faktiski šajā dabas parkā galvenā nozīme ir Daugavas senielejas krastam un terasēm Aizkraukles un Skrīveru pagastos, bet Sērenes pusē Daugavas ielejas kalpo par vizuālo fonu: aizsardzībā esošā josla ir priekšplāns (tas pats attiecas uz pieupes joslu tur, kur juridiski dabas parka robeža iet pa upes vidu), bet tālākos plānus veido meži uz terasēm un senielejas nogāze jau ārpus dabas parka teritorijas.

Pavisam dabas parka teritorijā ap 140 zemes īpašuma vienībām, to platības ir visai atšķirīgas. Priekšstatu par privāto īpašumu platību sadalījumu sniedz 1. tabulas dati. Kā redzams, 67% gadījumu īpašumu platība ir robežās līdz 5 ha, bet virs 10 ha – tikai 18% gadījumu. Lielākā īpašuma platība ir 42,8 ha.

Platības robežai 10 ha uzmanība pievērsta tādēļ, ka *Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos (2003. g. 22.jūlijs)* ir noteikts, ka dabas parkos zemes īpašumus nedrīkst dalīt vienībās, kas mazākas par 10 ha (skatīt noteikumus, 18.11. punkts).

1. tabula.

Zemes gabalu sadalījums pēc platības.

N.p.k.	Intervāls	Īpašumu skaits	% no kopskaita
1.	Līdz 1 ha	25	20
2.	1,1 – 5,0	60	47
3.	5,1 – 10,0	19	15
4.	10,1 – 20,0	19	15
5.	Vairāk par 20,0	4	3

1.2. Vispārēja informācija par teritoriju.

1.2.1. Atrašanās vieta.

Dabas parks *Daugavas ieleja* atrodas Aizkraukles rajonā, tuvu pilsētām – Aizkraukle, Jaunjelgava, tā teritorijā atrodas arī Skrīveru ciema daļa ap Zemkopības institūtu, (Skrīveri nesēn bija pilsētciemata kategorijā). Dabas parka teritorija ir labi pieejama, jo atrodas pie dzīvām satiksmes maģistrālēm. Kopumā tā ir saimnieciski aktīva teritorija, kurā novērojamas vēsturiski ilgstošās cilvēka darbības pēdas.

Pašreiz (2004.g.) Daugavas ielejas dabas parka teritorija ietilpst trīs vietējās pašvaldībās: Aizkraukles un Skrīveru pagastos labajā krastā, kā arī Sērenes pagastā Daugavas kreisajā krastā. Dabas parka platību sadalījums ir šāds:

- Aizkraukles pagastā – 55%,
- Sērenes pagastā – 26%,
- Skrīveru pagastā – 19%.
-

Tālāk dota informācija par pagastu veidošanās vēsturi, jo tā savā veidā ietekmē arī šodienas situāciju.

Aizkraukles pagasts ir sens pagasts, tā veidošanās saistīta ar kādreizējo Aizkraukles muižu. 1937. gadā saimniecību kopplatība Aizkraukles pagasta teritorijā bija 68,4 km², iedzīvotāju skaits – 1301. Aramzemes aizņēma 49,8%, pļavas 18,3% un meži 5,3% no zemes kopplatības.

Arī Skrīveru pagasts ir sens pagasts. 1937. gadā tā platība bija 68,9 km², iedzīvotāju skaits – 2320. Aramzemju īpatsvars 53,4%, pļavu – 19,1%, mežu – 6% no zemes kopplatības.

Sērenes pagasta kopplatība 1937. gadā - 105,6 km², iedzīvotāju skaits – 2195. Aramzemes aizņem 37,4%, pļavas – 22,8%, meži – 3,35% no zemes kopplatības.

Pašreizējā situācija pagastos ir šāda:

- Aizkraukles pagasts – platība 91 km², iedzīvotāju skaits 1300;
- Sērenes pagasts – platība 119 km², iedzīvotāju skaits 865;
- Skrīveru pagasts – platība 105 km², iedzīvotāju skaits 4146.

Līdz 1940. gadam Aizkraukles pagasts ietilpst Rīgas apriņķī, no 16.10.1947. – Ogres apriņķī. 19.12.1945.g. izveidoti Aizkraukles un Karikstes ciemi. Ogres apriņķis likvidēts 1949.gadā, ciemi iekļauti Pļaviņu rajonā. 1954. gadā likvidē Karikstes ciemu, to pievieno Aizkraukles ciemam. 1961. gadā pēdējo pievieno P.Stučkas pilsētiņai. No jauna izveidots 14.03.1975. gadā, teritorija iekļauta Stučkas pilsētas lauku teritorijā.

Skrīveru pagasts līdz 1940. gadam ietilpst Rīgas apriņķī, no 1947. gada – Ogres apriņķī. 19.12.1945. g. izveidoti Kalnezeru, Skrīveru un Stirnas ciemi. Pagasts likvidēts 1949. g., ciemi iekļauti Ogres rajonā. 1951. gadā Skrīveru ciemam pievieno Kalnezeru un Stirnas ciemus. Skrīveru ciemu likvidē 1958. gadā, teritoriju pievieno Skrīveru strādnieku ciematam.

Sērenes pagasts 1940. gadā ietilpst Jēkabpils apriņķī. 1945. gadā izveidoti Sērenes un Vecsērenes ciemi. Pagasts likvidēts 1949. gadā, ciemi iekļauti Jaunjelgavas rajonā. 1954. gadā pievienots likvidētais Vecsērenes ciems. No 1956. gada ciems ietilpst Jēkabpils rajonā. 1957. gadā teritorija pievienota Jaunjelgavas pilsētai.

1.2.2. Agrāk izstrādātais teritorijas zonējums.

Dabas parka teritorijai pagājušā gadsimta 80to gadu vidū, balstoties uz izpētes materiāliem, tika izstrādāts funkcionālais zonējums. Tas tika adresēts toreizējai Stučkas rajona padomei (kas bija darba pasūtītāja), bet nekur netika īpaši apstiprināts.

Formāli, tiesiska skatījumā izstrādātais zonējums un dabas aizsardzības noteikumi praktiski neietekmēja cilvēka darbību Daugavas ielejā dabas parka teritorijā. Par to liecina visas tās pārmaiņas, kas vērojamas šodienas ainavā. Taču tā laika materiāliem var būt izziņas vērtība, un tie var ļaut labāk saprast plānošanas lomu praktiskajā dabas aizsardzībā.

Dabas parka teritorijas zonējums balstījās uz atziņu, ka ***dabas parki ir daudzfunkciju aizsargājamās teritorijas***, kas bez tiešās dabas aizsardzības pilda arī atpūtas un ekoloģiskās izglītošanas funkcijas. Taču ar nosacījumu - pēdējo divu funkciju realizēšana nedrīkst nonākt pretrunā ar dabas aizsardzības mērķiem.

Atbilstīgi tam, Daugavas ielejas dabas parka teritorijā izdalītas trīs veidu funkcionālās zonas

- atpūtas organizācijas zona,
- dabas aizsardzības zona,
- ainavu veidošanas un aizsardzības zona.

Atpūtas organizācijas zona bija izdalīta Daugavas labajā krastā, galvenokārt uz upes virspalu terasēm. Šīs zonas labiekārtošana tolaik tika uzskatīta par pirmajā kārtā risināmu uzdevumu. Pastaigu un ekskursiju maršrutiem tika ieteikts izmantot esošos

ceļus, bet pie Daugavas un pie izmantotā karjera - iekārtot nelielas atpūtas vietas. Tāpat ieteikts veidot izziņas takas, sagatavot informāciju par to, kas redzams ejot pa takām vai apstājoties skatuvietās.

Agrāk izstrādātā zonējuma karti neizdevās atrast, taču apraksts dod par to pietiekami labu priekšstatu.

Dabas aizsardzības zona - ir tie teritorijas iecirkņi, kuros dabas vērtības saglabājamās iespējami nepārveidotas. Aizsargājamās dabas vērtības pārstāv aizsargājamās augu sugas un vērtīgie nogāžu meži. Tika izdalīti šādi iecirkņi:

1. Daugavas ielejas nogāze posmā *Ozolkalni – Nokalnes*, kur sastopami šādi retie augi – *Digitalis grandiflora*, *Gentiana cruciata*, *Helianthemum nummularicum*, *Anemone sylvestris* un *Antitoxicum officinale*, kā arī gāršas tipa meži; šajā nogāzē bija zemes bišu un kameņu atradnes, kuru dēļ tika izveidots Ozolkalnu zooloģiskais liegums;
2. Ašķeres grava, kas ir lielā susura *Myoxus (Glis) glis* mikroliegums;
3. gravu saposmotā Daugavas ielejas pamatkrasta nogāze ar platlapju mežiem posmā no Karikstes līdz lieguma robežai pie Stučkas pilsētas;
4. *Anemone sylvestris* atradnes nojauktā kaļķu cepļa apkaimē pie Jaunzemju mājām (dolomītu atsegums - ģeoloģiskais piemineklis).

Ainavu veidošanas un aizsardzības zonas iecirkņi tika noteikti Daugavas kreisajā krastā, kā arī labajā krastā tajos posmos, kas atrodas ārpus ielejas. Galvenais uzdevums – saglabāt raksturīgos un īpatnējos ainavas elementus, kas liecina par cilvēka un dabas mijiedarbībām konkrētajā vietā un ilgā laikā.

Atbilstīgi tā laika priekšstatiem, tika paredzēts izstrādāt dabas parka veidošanas projektu, kura mērķis būtu plānot teritorijas izmantošanu un dabas aizsardzības pasākumus atbilstīgi tās funkcionālajam zonējumam.

Līdz tāda projekta izstrādei tika ieteikts ievērot noteikumus, kas tika paredzēti Daugavas ielejas dabas parka individuālajā nolikumā (pašreiz nav informācijas, vai izstrādātais nolikums tika apstiprināts, vai arī palicis ieteikumu līmenī).

Dabas parka individuālajā nolikumā bija paredzētas šādas prasības.

- Dabas parka robežas nospraužamas dabā.
- Noteikumi attiecas uz visu teritoriju un visu darbību, kas notiek vai ir plānota aizsargājamā teritorijā. Tos ņem vērā zemes ierīcības un meliorācijas projektēšanas darbos.
- Par noteikumu ievērošanu atbild zemes lietotāji – kolhozi *Aizkraukle* un *Sērene*, izmēģinājumu saimniecība *Skrīveri* un Skrīveru pilsētciemats. Vispārējā kontrole ir Stučkas rajona Tautas deputātu padomes pienākums.
- Visā teritorijā jāievēro Daugavas aizsargjoslu apsaimniekošanas noteikumi.
- Visi ražošanas un komunālās saimniecības objekti izmantojami atbilstoši noteikumiem; jāveic vidi piesārņojošo objektu kontroli.
- Jānodrošina augsnes aizsardzību no piesārņošanas un erozijas.
- Jānodrošina reto augu atradņu aizsardzību.
- Jānodrošina kultūras pieminekļu aizsardzību.
- Jānodrošina Daugavas ielejai raksturīgo un atraktīvo ainavas elementu saglabāšanu un kopšanu.

- Dabas aizsardzības zonā aizliegta zemes lietojumveidu maiņa, jebkādas meža cirtes, aizsargājamo, reto, ārstniecības un dekoratīvo augu ievākšana, nakšņošanas apmetņu iekārtošana un ugunsgrāmu dedzināšana, dzīvnieku ķeršana, ligzdu un alu postīšana.

Pirms divdesmit gadiem izstrādātajā Nolikumā atrodami arī *ieteikumi*, kas attiecas uz praktisko dabas aizsardzību, teritorijas kopšanu un sagatavošanu atpūtas vajadzībām.

- Jāiekārto izziņas takas, jā sagatavo informāciju par apskates objektiem.
- Jāiekārto atpūtas vietas un skatuvietas, saistot tās ar galvenajiem maršrutiem.
- Jāsaved kārtībā iekšsaimniecību ceļus.
- Jārekultivē izmantotos karjerus, arī slēgto izgāztuvju vietas.
- Jāsakopj ražošanas objektu apkārtni, vajadzības gadījumā jāveido aizsargstādījumus
- Jākopj un jāuztur esošās savrūpsētas, jā saglabā ap tām augošie koki, koku puduri un rindas, kā arī alejas.

Jāsecina, ka pirms divdesmit gadiem izstrādātais Daugavas ielejas dabas parka zonējums balstījās uz teritorijas dabisko struktūru, ko nosaka gan dabas apstākļi, gan ilgstošā saimnieciskā darbība. Tas pamatvilcienos atbilst arī pašreizējiem priekšstatiem par dabas un kultūras vērtību aizsardzību un uzturēšanu dabas parka teritorijā. Arī ieteiktās rīcības lielos vilcienos ir nepieciešamas pašreiz un turpmāk.

1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra.

Speciāli dabas parka apsaimniekošanas vajadzībām nav būvēti vai iekārtoti kādi infrastruktūras objekti. Dabas parkam nav savas pārvaldes, līdz pēdējam laikam nebija arī kāda nevalstiska organizācija, kas dabas parka veidošanas jautājumus skatītu kopumā. Pašreiz, 2004. gada rudenī, ir izveidota pirmā sabiedriskā organizācija – *Dabas parka Daugavas ieleja atbalsta biedrība*, kuras darbības plānu aprīsi veidojas.

Dabas parka ziemeļu robeža apmēram 4 km garā posmā iet pa ceļu Aizkraukle – Aizkraukles kapi, kā arī 13 km garā posmā pa autoceļu A6 (E22).

Sērenes pagasta teritorijā dabas parku var sasniegt, braucot pa 1.šķiras ceļu P87 no Aizkraukles uz Rīgu, bet dabas parka robeža ir noteikta pa saskatāmiem dabas elementiem, 100 līdz 500 metru platā joslā no Daugavas, nesasniedzot nosaukto ceļu. Daugavas ielejas dabas parka teritorijā atrodas šādi sabiedrībai nozīmīgi infrastruktūras objekti: Aizkraukles vecie un jaunie kapi, diķis (kādreizējais Lasmaņu grants karjers) pie siltumnīcām Daugavas lejā, ko izmanto kā peldvietu arī Aizkraukles iedzīvotāji. Kā tūrisma objektus ceļvežos reklamē Aizkraukles pilskalnu un Aizkraukles pilsdrupas, taču tie atrodas privātās zemēs un pašreiz to pieejamība nav pati labākā.

Daugavas ielejas dabas parka teritorija atrodas Madonas reģionālās vides pārvaldes Aizkraukles nodaļas pārraudzības teritorijā.

Meža apsaimniekošanas un aizsardzības kontroli un uzraudzību veic Aizkraukles virsmežniecības Jaunjelgavas mežniecība.

1.2.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas vēsture.

Pirmā informācija par Daugavas ielejas posma no Aizkraukles (Pļaviņu HES aizsprosta) līdz Jaunjelgavai aizsardzību attiecas uz 1962.gadu. Par to liecina kādreizējās Latvijas PSR Ministru Padomes 1962.gada 4. jūlija lēmums Nr.422. Uzmanību piesaista tas, ka aizsargājamā objekta aprakstā ir gan minēta *upes senleja*, bet reālā aizsardzība attiecināta uz 0,5 km platu joslu abos upes krastos.

Agrāk, 1957. gadā par aizsargājamu tika pasludināta Daugavas senleja no Aiviekstes ietekas līdz Pērses ietekai, ieskaitot Pērses ieleju. Sakarā ar Pļaviņu HES izbūves projektu, kas paredzēja šī ainaviski krāšņā un plaši pazīstamā Daugavas ielejas posma pārpludināšanu, tā bija sava veida *kompensācija* sabiedrībai par zaudētajām dabas vērtībām.

1977. gadā Latvijas PSR Ministru Kabinets ar lēmumu Nr. 241 apstiprināja jaunus aizsargājamo teritoriju sarakstus. Daugavas ielejas posms no Jaunjelgavas līdz Pļaviņu HES, atbilstīgi tā laika terminoloģijai, tika iedalīts *komplekso dabas liegumu* kategorijā, tā platība – 622 ha.

1982.gadā ZRA *Silava* speciālisti veica Daugavas ielejas kompleksā lieguma teritorijas izpēti, lai novērtētu reālo situāciju un pamatotu turpmākās rīcības. Tika konstatēts, ka, neraugoties uz samērā ilgstošo aizsardzības statusu, teritorijā pastiprinājusies saimnieciskās darbības ietekme uz dabu, palielinājusies Aizkraukles pilsētas un Skrīveru pilsētciemata (tā daļa atradās aizsargājamā teritorijā) ietekme. Tādēļ tika ierosināts mainīt aizsargājamās teritorijas kategoriju no *kompleksā dabas lieguma* uz *dabas parku*.

Pēc toreizējā Stučkas rajona Tautas deputātu padomes pasūtījuma tika izstrādāti dabas parka aizsardzības noteikumi un teritorijas zonējums pēc dabas aizsardzības mērķiem (skatīt 1.2.2. sadaļu).

1987. gadā Latvijas aizsargājamo teritoriju sistēma tika nedaudz pārkārtota, precizējot vairāku dabas teritoriju aizsardzības mērķus un meklējot atbilstīgākās dabas aizsardzības organizatoriskās formas. Tādēļ Latvijas PSR Ministru Kabinets pieņēma jaunu lēmumu – Nr. 107, ar kuru apstiprināja precizētos aizsargājamo teritoriju sarakstus. Mūs interesējošais Daugavas ielejas posms tika ieskaitīts *dabas parku* kategorijā ar nosaukumu *Daugavas dabas parks*, tomēr sadzīvē to sauca (un joprojām sauc) par *Daugavas senlejas* dabas parku. Aizsargājamās teritorijas platība nedaudz palielināta (674 ha).

1999.gadā Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumos Nr. 83 “Noteikumi par dabas parkiem” nosaukts *Daugavas ielejas* dabas parks, kā arī dots robežu apraksts. Dabas parka teritorija ir paplašināta, tās pašreizējā platība ir 1091 ha (skatīt 1.1. pielikumu).

Dabas parka robežu izmaiņas laika gaitā parādītas 1.2.pielikuma kartē.

Runājot par dabas aizsardzības vēsturi, jāpiemin *Ozolkalnu zooloģiskā lieguma* izveidošana dabas parka teritorijas ietvaros, Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzē apmēram 1,5 kilometrus garā posmā starp Dīvajas upi un bijušo Skrīveru pagastmāju. Liegums 21 hektāra platībā apstiprināts 1987.gadā, un tas tika izveidots vientuļo bišu un kameņu atradnes aizsardzībai.

1999. gada Ministru kabineta noteikumos *Par dabas liegumiem* minētais liegums nosaukts par *dabas liegumu*. Lieguma robežu shēma rāda, ka tas ir paplašināts, pievienojot slapjā baltalksnāja joslu ielejas nogāzes pakājē. Tādējādi lieguma platība ir vismaz 2 reizes lielāka kā sākotnēji.

Jānorāda, ka lieguma dibināšanas laikā tagadējā baltalksnāja vietā bija meliorēta pļava ar grāvju tīklu. Šajā laikā ievērojami aizaudzis ielejas nogāzes mežs, tajā praktiski nav

atklātu vietu. Izpētes procesā neizdevās atrast sākotnējo informāciju par pētījumiem, uz kuru pamata tika izveidots liegums. Tādēļ, balstoties uz novērojumiem dabā un ekspertu slēdzienu, ierosinām atcelt Ozolkalnu nogāzei un slapjajam baltalksnājam lieguma statusu un izslēgt no dabas liegumu saraksta. Tajā pat laikā, šī nogāze kā organiska dabas parka sastāvdaļa tiks aizsargāta Eiropas nozīmes biotopa statusā.

1979.gadā Daugavas pietekas Ašķeres ielejā un Skrīveru Zemkopības institūta augu aizsardzības laboratorijas laukā (*Paradīzes dārzā*) tika izveidots vietējās nozīmes liegums lielā susura *Myoxus (Glis) glis* aizsardzībai. Šajā vietā lielie susuri novēroti 20 gadus ilgā laika posmā, bet novērojumi partrūkuši pēc institūta reorganizācijas 90to gadu sākumā.

2000. -2002. gados lielo susuri pētījuši Skrīveru Andreja Upīša vidusskolas audzēkņi M. Žagars un K. Rozenfelds.

Jau pagājušā gadsimta 70tos gados bija ziņas par to, ka lielais susurs Daugavas krastos novērots arī pie Aizkraukles. Arī šogad vietējie iedzīvotāji apliecināja, ka lielais susurs redzēts vairākās vietās Daugavas ielejas nogāzes mežos.

Tādējādi var pieņemt, ka turpmākā platlapju mežu aizsardzība stāvajās Daugavas ielejas nogāzēs veicinās arī lielā susura populācijas aizsardzību.

1.2.5. Kultūrvēsturisks raksturojums.

Vispārējās vērtības.

Daugavas ieleja ir Latvijas vēsturei nozīmīga vieta, te valsts aizsardzībā atrodas nozīmīgi kultūras pieminekļi. Blakus tam, ir atzīstamas vispārējās kultūras vērtības, kas liecina par cilvēka un dabas attiecībām ilgstošā vēstures laika gaitā. Tām ir liela loma vietējās vides veidošanā un ilgtspējīgās attīstības veicināšanā.

Vietējas nozīmes sena kultūras vieta ir Aizkraukles muiža, kas gandrīz pilnīgi iznīcināta Pirmā Pasaules kara laikā, taču informācija par to, kā arī fotoattēli saglabājušies vēl no 20. gadsimta 20tiem gadiem (Lancmanis, 1997, Zilgalvis, 2002.).

Dabā saglabājies dārza paviljons, aleja, parka paliekas, pārbūvētā veidā arī muižas kompleksa ēkas, jaušams agrākais muižas centra telpiskais plānojums.

Vizuālo informācija par seno muižu sniedz fragments no 1888.g. kartes, kā arī J. K. Broces zīmējums, kas attiecas uz 1809.gadu

Vecais muižas centrs atradās uz ielejas nogāzes, tuvāk Daugavai plūdu apdraudētā vietā. Šo situāciju var saskatīt J. K. Broces zīmējumā, kā arī 1888. gadā uzmērītajā kartē. Jauno mītni būvēja ielejas nogāzes augšmalā, bet parks bija iekārtots uz nogāzes. Tas redzams 1872. – 1875. uzmērītā Aizkraukles muižas zemes plāna fragmentā (Zilgalvis, 2002., 73. lpp). Muižas centra ēku ansamblī bijušas 15 ēkas un būves.

Atzīmējama sena pusmuiža *Palātas*, kas atradās Daugavas terasē pretim Ozolkalnam (teritorijas Skrīveru daļā). Tā bijušas rakstnieka A. Upīša sievas vecāku mājas, kurās rakstnieks 1905.gadā svinēja kāzas. Pagājušā gadsimta 70to gadu kartēs šī mājvieta vēl atzīmēta, bet vēlāk, meliorācijas darbos ēkas nojauktas.

Dabas parka Aizkraukles posmā nozīmīgs kultūrvēstures objekts ir Vecie kapi.

Vērā ņemami objekti ir baznīcas: Aizkraukles luterāņu baznīca, pāri Daugavai saskatāmās Jaunjelgavas katoļu un Jaunjelgavas pareizticīgo baznīcas (daudz 18. un 19. gs. mākslas pieminekļu).

Atzīmējams Skrīveru pagasta vēsturiskais centrs (kādreizējā pagastvaldes vieta), kā arī Skrīveru zinātnes centrs ar pagājušā gadsimta 50tos gados celtām ēkām, kas patiesībā uzskatāms par tā laika arhitektūras pieminekli.

Detaliskāka informācija nepieciešama par senajām inženiertehniskajām būvēm un nodarbībām, piemēram, par Daugavas plostniekiem un pārcēlājiem, kaļķu dedzināšanu, ķieģeļu ražošanu un zveju.

Dažādu laiku karšu analīze dod iespēju spriest par seno ceļu tīklu, apdzīvojumu un sabiedrisko centru izvietojumu dažādos laikos.

Nozīmīgs kultūras mantojums ir vietvārdi (tajā skaitā appludināto Daugavas līču, krastu, krāču, salu vārdi).

Valsts aizsardzībā esošie pieminekļi.

Aizkraukles pilskalns ar senpilsētu un kapulauku.

Aizkraukles pilskalns pirmoreiz minēts Latviešu Indriķa hronikā 1203. gadā, tas bija nozīmīgs Daugavas lībiešu centrs. Pilskalns apdzīvots no 1. gadu tūkstoša pirms Kristus līdz 13. gadsimtam. Arheoloģiskie izrakumi notika 1889. gadā (A. Būholcs) un 1971. – 1976. gadam (V. Urtāns). Pie pilskalna bijusi senpilsēta un osta, arī baznīca un kapsēta (pastāvēja līdz 17. gs.).

Kraukļakmens – izpētīts arheoloģijas piemineklis, kas atrodas iepretim Institutam, lielceļa otrajā pusē. Pašreiz ietilpst saimniecības *Senkrasts* teritorijā (Skrīveru pagasts).

Aizkraukles pilsdrupas – pie Karikstes ietekas Daugavā. Pēc vācu krustnešu uzvaras Livonijas ordenis 13. gs. pirmajā pusē uzcēla pili, vēlākajos karos tā nopostīta. Ir atrodama plaša informācija par arheoloģisko izpēti (I. Oses publikācijas). Priekšstatu par ēku izvietojumu tagadējo pilsdrupu teritorijā vēl 19. gadsimta beigās sniedz attēls no 1888. g. sastādītās Daugavas kartes.

Lejasžagaru kapulauks – Daugavas ielejas nogāzē pret *Lejasžagaru* mājām. Vēsturiski saistīts ar Aizkraukles pilskalna un senpilsētas pieminekļu kompleksu.

Aizkraukles luterāņu baznīca – arhitektūras piemineklis.

1.2.6. Iedzīvotāju viedokļi.

Plašākā iedzīvotāju aptauja tika veikta dabas parka Aizkraukles pagasta daļā 2003. gada vasarā. Vispirms, anketas aizpildīja tie iedzīvotāji, kas bija ieradušies uz apspriedi Aizkraukles pagastā sakarā ar teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu. Vēlāk anketas tika aizpildītas intervijās ar iedzīvotājiem, apmeklējot viņus mājās. 2004. gada vasarā aptaujāti mājās sastaptie iedzīvotāji Sērenes un Skrīveru pagastos. Pavisam aptaujāti 40 māju iedzīvotāji.

Aptaujas pirmais mērķis bija noskaidrot iedzīvotāju vēlmes, viņu priekšstatus par turpmāko dzīvi dabas parka teritorijā.

Uzmanība pievēršama tam, ka bieži tika izteiktas vēlmes **būvēt jaunas dzīvojamās mājas**, arī pārdot daļu no zemes.

No otras puses, uzmanību piesaista **estētiskā attieksme** pret savu dzīves vietu un apkārtni. Proti, puse no aptaujātajiem vēlas “kopt ainavu” un “priecāties par skaisto dabu”.

Otrs aptaujas mērķis bija noskaidrot iedzīvotāju attieksmi pret ierobežojumiem, kas saistās ar dzīvi un darbību dabas parka teritorijā.

Aptaujas rezultāti liek domāt, ka iedzīvotāju kopējā informētība par dabas aizsardzību, tajā skaitā konkrēti - par Daugavas ielejas dabas parku, tā mērķiem, ir nepietiekama, lai pašreiz varētu notikt pilnvērtīgs dialogs, iedzīvotāju iesaistīšana dabas parka veidošanā. Tādēļ turpmāk īpaša uzmanība pievēršama informēšanai un izglītošanai, kā arī dažādo ierobežojumu varbūtējo sociālo seku analīzei.

1.2.7. Kartogrāfiskais materiāls.

Dabas aizsardzības plānam nepieciešamā informācija par teritorijas telpisko struktūru balstās

- uz agrāk veikto pētījumu pieredzi un materiāliem,
- uz lauka pētījumiem 2003.un 2004.gadā, kā arī izmantojot dažādos laikos sastādītas kartes, kas ļauj spriest par ainavas elementu veidošanos un izzušanu, par noturīgajām un mainīgajām iezīmēm ainavas struktūrā.

Izmantotas šādas kartes:

1. Latvijas karte mērogā 1:75000, pagājušā gadsimta 30tie gadi,
2. topogrāfiskās kartes mērogā 1:10000 un 1:25000, pagājušā gadsimta 80tie gadi,
3. kolhozu zemes lietojumu plāni mērogā 1:10000, pagājušā gadsimta 70tie, 80tie un 90tie gadi,
4. pagastu zemnieku saimniecību robežu plāni, 1940. gada mežu ierīcības materiāli. Mērogs 1:15000.
5. 1887./1888. gadā sastādītā Daugavas un tai piegulošās joslas karte.
6. pagastu augšņu kartes, mērogs 1:10000,
7. Latvijas satelītkarte, mērogs 1:50000, lapas 3343 un 3341,
8. Ortofotoplāns, mērogs 1:10000.

Balstoties uz pētījumiem dabā un karšu analīzes materiāliem, dabas parka teritorijai sastādītas oriģinālas kartes.

1.3. Teritorijas dabas apstākļu raksturojums.

1.3.1. Klimats.

Vispārējais klimatisko apstākļu fons dabas parka teritorijā neatšķiras no Viduslatvijas vidējiem rādītājiem, taču pēc tiem nav iespējams spriest par mikroklimatiskajiem apstākļiem tieši Daugavas ielejas dabas parka teritorijā, Daugavas ielejā.

Daudzi pētnieki norādījuši, ka Daugavas ielejas floras īpatnības lielā mērā saistāmas ar mikroklimatu, šajā gadījumā – specifisko ielejas klimatu. To raksturo pienākošā siltuma un mitruma atšķirības dažādi pret ziemeļiem/dienvidiem eksponētās nogāzēs, nogāžu augstums un stāvums, kas nosaka gaisa masu noplūdes iespējas un īpatnības (piemēram, palielināta salnu iespējamība ielejas dibenā).

Konkrētu mikroklimata pētījumu Daugavas ielejā nav. Tādēļ var pieņemt, ka stāvās, pret dienvidiem eksponētās Daugavas ielejas nogāzes (posmā starp Pļaviņu HES un Dīvajū) dabas apstākļu īpatnības, tajā skaitā floras un biotopu telpisko kombinācijas lielā mērā saistītas arī ar lokālajiem klimata apstākļiem.

Ļoti nozīmīgs faktors dabas parka teritorijā ir vējš, jo tā virzieni un ātrums nosaka Daugavas ūdens viļņošanās intensitāti un krastu noskalošanos. Šī parādība vērojama dabas parka teritorijā, kaut arī teorētiski tika pieņemts, ka lejpus HES aizsprosta krastu noskalošanās nenotiek.

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija.

Daugavas ielejas Skrīveru posms (no Aizkraukles pilsētas līdz Jaunjelgavai) ir vienīgais dabiskais, HESu celtniecības darbos mazpārveidotais Daugavas ielejas posms, kura robežās saglabājušās visas upes izveidotās terases.

Lejpus Pļaviņu HES aizsprosta Daugavas ielejas platums sasniedz 2,5 līdz 4 kilometrus. Ieleja ir izteikti asimetriska: tās labais krasts ir stāvs, pienāk tuvu upei, terašu joslas platums no 10 līdz 500 metriem, bet kreisajā krastā ielejas pamatkrasts atrodas 0,8 līdz 2,2 kilometru attālumā no upes (skatīt topogrāfiskās kartes kopiju – 1.3. pielikums).

Tādu ielejas uzbūvi noteikušas ģeoloģiskās uzbūves īpatnības, iežu sastāvs, senās upes pastiprinātā iegrauššanās leduslaikmeta beigu posmā ledāja uzkrātajos irdenos nogulumos, kā arī pašas upes līkumošana pa ielejas dibenu. Par to liecina labi saskatāmās senās salas jeb palikšņi Daugavas kreisajā krastā.

Daugavas ielejas kreisā krasta terases ir tipiskas erozijas terases ar plānu smilšainu un grantainu nogulumu kārtu, zem kuras atrodas morēnas smilšmāls vai dolomīti. Lejpus Sērenes uz augstajām terasēm ir plašākas grants un smilts iegulas, kur ierīkotie karjeri izmantoti jau agrāk Pļaviņu HES celtniecībai.

Daugavas ielejas dabas parka (agrāk – kompleksā dabas lieguma) robeža Daugavas kreisajā krastā dažādos laikos (skatīt 1.2.4. sadaļu tekstā, 1.2 pielikumu) noteikta kā platāka vai šaurāka josla, kas praktiski aptver tikai pieupes joslu, bet ne Daugavas ieleju.

Tādējādi dabas parka teritorija arī ir izteikti asimetriska – tajā ietilpst Daugavas labā krasta nogāze, bet kreisajā krastā – šaura pieupes josla. No augstajām skatu vietām

Daugavas labajā krastā labi pārskatāma visa ieleja, un šie plašie un tālie skati ievērojami vairo dabas parka vērtību.

Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzes relatīvais augstums ir 30 līdz 50 metri, to saposmo mazo pieteku – Lipsēnu strauta, Karikstes, Ašķeres, Kraukļupītes ielejas, kā arī gravas. Atsevišķās vietās, piemēram, starp *Daugavlipsēniem* un *Irbēm* gravas ir aprimušas, un tās ainavā atklājas kā karengravas ar nelielām pļaviņām.

Dabas parka teritorijā vai tuvu tās robežām Daugavas senajā salā (jeb Salenieku paliksnī) kreisajā krastā, kā arī uz virspalu terases labajā krastā ir vērtīgas smilts un grants iegulas, kas vai nu ir jau izsmeltas, vai tiek izmantotas joprojām.

Savulaik izmantoti arī dolomīti – kā ēku celtniecības materiāls, kā izejviela kaļķu ieguvei. Vēl 1970to gadu kartēs attēlots kaļķu ceplis Daugavas krastā pie *Jaunzemjiem*. Pamestā dolomītu karjera siena pašreiz ir ģeoloģiskais dabas piemineklis (MK 2001.g. noteikumi Nr. 175).

Ir informācija, ka Skrīveru pusē, netālu no Dīvajas ir bijis ķieģeļu ceplis.

1.3.3.Hidroloģija.

Dabas parka īpatnība ir tāda, ka tā robežās ietilpst Daugavas upes posms, turklāt dabas parka robeža iet arī pa upes vidu, sakrīt ar pagastu robežām. Upes platums ir 200-250 metru, tās noteces režīms ir atkarīgs no HES darbības.

Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzi saposmo mazo pieteku – Lipsēnu strauta, Karikstes, Ašķeres, Kraukļupītes ielejas, kā arī gravas. Atsevišķās vietās, piemēram, starp *Daugavlipsēniem* un *Irbēm* gravasielejas augēšajā daļā ārpus kanjonveida iegrauzuma, ir aprimušas (tāda tipa gravas tiek sauktas par karengravām), un to aktivizēšanos var izsaukt cilvēka darbības aktivizēšanās gravu galotnēs vai to sateces baseinā.

Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzē ir vairāki avoti.

1.3.4.Augsnes.

Augšņu sega dabas parka robežās veido trīs atšķirīgus kompleksus. Tie ir

- Daugavas ielejas terases,
- Daugavas ielejas pamatkrasta nogāze ar gravām,
- ielejas nogāzei piegulošie līdzenumi *augšā*, ārpus ielejas.

Daugavas ielejas terašu virsmās dominē aluviālās augsnes, to mehāniskais sastāvs pārsvarā ir dažāda rupjuma smilts. Bieži nelielā dziļumā parādās karbonātu klātbūtne. Vietām, galvenokārt uz grants nogulumiem izveidojušās velēnu karbonātu un tipiskās karbonātu augsnes jeb rendzīnas. Tas nozīmē, ka terasēs augsnes ir auglīgas, pārsvarā sausas, taču ūdenscaurlaidīgas.

Daugavas ielejas stāvajās nogāzēs augšņu kartēs atzīmētas vidēji vai stipri erodētas augsnes, to mehāniskais sastāvs – mālsmilts un smilšmāls, vietām nogulumi ir karbonātiski. Tomēr dabā uz nogāzēm augšņu sega ir daudzveidīgāka, jo pa nogāzi uz leju mainās mitruma apstākļi, nogāzēs atkarībā no to virsmas mikroreljefa nelielos attālumos mijas erozijas un akumulācijas procesu pazīmes, un veidojas sarežģīta

erodēto un deluviālo augšņu mozaīka. Tā ir stāvo nogāžu specifiska pazīme, un ar to saistāma augšņu ievērojamā auglības pakāpe.

Unikāla parādība dabas parka teritorijā ir tipiskās velēnu karbonātu augsnes (rendzīnas), kas veidojušās uz dolomītiem pamatkrasta nogāzē no parka austrumu robežas līdz vietai iepretim *Daugavlipsēniem*.

Augšējos, ielejai piegulošajos līdzenumos dominē smilšmāla un mālsmilts velēnu podzolētās augsnes, vietām augsnes cilmiezis ir karbonātisks. Nelielās platībās sastopamas tipiskās un velēnu karbonātu augsnes.

1.4. Teritorijas bioloģisks raksturojums.

1.4.1 Flora.

Nodaļas saturs balstās uz bioloģijas zinātņu doktores I. Fatares pētījumu materiāliem 1982. un 2003. gadā.

Daugavas ieleja kopumā ir floristiski savdabīga, retām sugām bagāta Latvijas teritorija. Tās florā ir daudz Eirāzijas kontinentālo un subkontinentālo apgabalu sugu jeb t.s. Latvijas floras stepes elementu. Šādas sugas pie mums apdzīvo sausas, siltas, atklātas vietas un ar kalciju bagātas augsnes. Tieši tādas vietas ir Daugavas ielejas terases un nogāzes, it īpaši pret dienvidiem vērstās.

Eirāzijas kontinentālo un subkontinentālo sugu klātbūtne Daugavas ielejā apliecina, ka pēcdeduslaikmetā, mūsu floras veidošanās laikā, ieleja ir bijusi svarīgs stepes floras elementu ieceļošanas ceļš Baltijā no austrumiem.

Plāvas ar stepes elementu piedalīšanos Latvijā ir sastopamas reti, tikai lielāko upju - Daugavas, Ventas, Gaujas krastos, galvenokārt - Daugavas ielejā, tādēļ tās ir iekļautas īpaši aizsargājamo biotopu sarakstā. Daugavas ielejas dabas parka teritorija, pateicoties dziļajai ielejai un stāvajām nogāzēm, ir salīdzinoši bagāta ar nelieliem, pagaidām vēl neizbojātiem šādu plāvu nogabaliem.

Stepes elementu vidū ir Latvijai ļoti retas, retas un diezgan retas sugas, kam Daugavas ieleja ir vienīgā vai galvenā augšanas vieta. Pētāmajā teritorijā tādas ir meža vizbulis, ārstniecības indaine, briežsakne, arī aizsargājamā suga *krustlapu drudzene*. Šīs sugas Latvijā aug reti un galvenokārt Daugavas ielejā.

Daugavas ielejā koncentrējas arī citas upju ielejām raksturīgas, Latvijai retas sugas, piemēram, aizsargājamās sugas *lielā raganzālīte* un *naudiņu saulrozīte*.

No teiktā izriet, ka visu Daugavas ieleju no floras īpatnību viedokļa var uzskatīt par īpaši aizsargājamo vietu Latvijā, kurā koncentrējas retas un ļoti retas augu sugas, it sevišķi Eirāzijas kontinentālo un subkontinentālo apgabalu floras elementi, kas Latvijā sasniedz areāla ziemeļu, ziemeļrietumu vai rietumu robežu.

To pašu var teikt arī par dabas parka *Daugavas ieleja* veģetāciju, kuras veidošanā minētās sugas piedalās.

Bez tam pētāmajā teritorijā aug lapukoku gāršas ar lielo raganzālīti zemsedzē. Tā ir suga, kas Latvijā sastopama gandrīz tikai Daugavas ielejā.

Jau 1982.g. vasarā toreizējā Daugavas ielejas kompleksā dabas lieguma teritorijā tika konstatētas (I. Fatare) šādas tajā laikā par aizsargājamām un retām atzīto augu atradnes: *Digitalis grandiflora* Miller, *Gentiana cruciata* L., *Helianthemum nummularium* (L.) Miller S.L., *Lunaria rediviva* L., *Anemone sylvestris* L., *Daphne mezereum* L., *Chimphila umbellata* (L.) W. Barton, *Lycopodium clavatum* L., *Cucubalus baccifer* L., *Circaea lutetiana* L., *Vincefoxim hirundinaria* Medik.

Pašreiz Daugavas ielejas dabas parkā sastopamas šādas aizsargājamās un retās augu sugas.

Aizsargājamās sugas.

Pašreiz Daugavas ielejas dabas parkā sastopamas šādas aizsargājamās un retās augu sugas.

- Lielā raganzālīte - *Circaea lutetiana* L.

Apdraudēta suga (pēc *Latvijas Sarkanās grāmatas* kategorijām). Ir to sugu sastāvā, kuru aizsardzībai atbilstīgi MK noteikumiem Nr.45/2001. „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” var veidot mikroliegumus. Aug lapkoku mežos, galvenokārt gāršās, upju palieņu krūmājos, parkos.

Latvijā sastopama reti. Izplatīta nevienmērīgi Latvijas rietumu un dienvidu daļā. Puse atradņu atrodas Daugavas ielejā. Daļa Daugavas ielejas atradņu applūdinātas 1965. gadā, izveidojot Pļaviņu HES ūdenskrātuvi.

- Naudiņu saulrozīte - *Helianthemum nummularium* (L.) Mill.

Reta suga (pēc *Latvijas Sarkanās grāmatas* kategorijām). Ir to sugu sastāvā, kas atbilstīgi MK noteikumiem Nr. 396/2000. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” atrodas valsts aizsardzībā, kuru aizsardzībai atbilstīgi MK noteikumiem Nr.45/2001. „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” var veidot mikroliegumus. Aug lapkoku Aug sausās pļavās upju ieleju terasēs un nogāzēs. Kalcifils augs.

Latvijā sastopama diezgan reti. Izplatīta nevienmērīgi, galvenokārt Daugavas un Gaujas ielejās.

- Krustlapu drudzene - *Gentiana cruciata* L.

Reta suga (pēc *Latvijas Sarkanās grāmatas* kategorijām). Ir to sugu sastāvā, kas atbilstīgi MK noteikumiem Nr. 396/2000. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” atrodas valsts aizsardzībā, un kuru aizsardzībai atbilstīgi MK noteikumiem Nr.45/2001. „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” var veidot mikroliegumus. Aug sausās un mēreni mitrās pļavās, retāk krūmājos.

Latvijā sastopama diezgan reti, pārsvarā upju ielejās, galvenokārt Daugavas un tās pieteku, Abavas un Gaujas ielejās.

Retās, Daugavas ielejai raksturīgās sugas.

Pašreiz šīs sugas nav aizsargājamo augu sugu skaitā, bet tās ir raksturīgas Daugavas ielejai, un tādēļ tās dabas parka teritorija būtu jāsaudzē. Tās ie sekojošās augu sugas.

- Meža vizbulis - *Anemone sylvestris* L.

Reta suga. Aug sausās pļavās upju ieleju terasēs un nogāzēs, priežu mežos, krūmājos. Kalcefils augs.

Latvijā sastopams diezgan reti, galvenokārt Daugavas ielejā un tās tuvumā.

- Ārstniecības indaine - *Vincetoxicum hirundinaria* Medik.

Reta suga. Aug pļavās upju ieleju terasēs un nogāzēs, mežmalās, krūmājos.

Latvijā sastopama diezgan reti, galvenokārt Daugavas un tās pieteku, Ventas un Abavas ielejās.

- Briežsakne - *Seseli libanotis* (L.) W.D.J. Koch

Reta suga. Aug pļavās upju ieleju terasēs un nogāzēs, mežmalās.

Latvijā sastopama diezgan reti, galvenokārt Daugavas un tās pieteku, Ventas un Abavas ielejās. Ārpus tām - ļoti reta.

1.4.2. Fauna

Pagājušā gadsimta 70to gadu otrajā pusē konstatēta stabila lielā susura *Myoxus (Glis) glis* atradne Skrīveros, Ašķeres gravā, kur vienviet mājāja vairāki susuru pāri.

Tādēļ 1979. gada 18. maijā ar Stučkas rajona TDP izpildkomitejas lēmumu Nr.101 Daugavas ielejā Ašķeres gravā tika izveidots mikroliegums. Vietējās nozīmes lieguma statuss vēlāk, jau 90tos gados nav atjaunots. Pašreiz ir ziņas, ka lielais susurs novērots Daugavas ielejas nogāzes mežos arī citās vietās, ne tikai Ašķeres gravā.

1982. gada izpētes materiālos atzīmēts, ka Daugavas virspalu terasē pret *Ozolkalniem* (lieguma Skrīveru daļā) jau vairākus gadus ligzdo jūras žagata *Hacmatopus ostralegus* L. (bija Latvijas PSR Sarkanās grāmatas 2. grupas suga). Pēc tam par tās esamību/neesamību nav informācijas.

Daugavas ielejas dabas parka teritorijā ietilpst *Ozolkalnu dabas liegums*, kas pagājušā gadsimta 70tos gados tika izveidots vientuļo bišu un kameņu aizsardzībai. Apskatot dabā šo teritoriju, nākas konstatēt, ka *Ozolkalnu* nogāzē lieguma robežās praktiski nav tādu dzīvotņu, kas būtu piemērotas vientuļajām bitēm un kamenēm., bet pakājes slapjajā baltalksnajā iemājojuši bebri.

Tā kā dabas parkos īpašā dabas aizsardzība ir tikai viena no funkcijām (un jo sevišķi Daugavas ielejas dabas parkā, kur pastāv vērā ņemami riski tā pastāvēšanai un saglabāšanai – skat. 2.5. un 2.6. sadaļu), tad arī padziļinātai biotas izpētei dabas aizsardzības plāna kontekstā nebija iespējams pievērsties. Taču tika inventarizētas putnu sugas, jo to klātbūtnei parka ainavā ir ne tikai bioloģiska, bet arī estētiska un emocionāla nozīme.

Putnu sugu apsekojums dabas parka teritorijā veikts 2003. gada 05.-06.07 (U. Ļoļāns). Aizsargājamo putnu sugu populācijas šeit nelielas, tādēļ īpaši pasākumi tieši putnu sugu aizsardzībai nav uzskatāmi par prioritāriem.

Dabas parka teritorijā novērotas šādas putnu sugas.

- Lauku piekūns (*Falco tinnunculus*).

Lauku piekūna mātīte konstatēta planējam virs pļavas netālu no dabas parka teritorijas (otrupus zemes ceļa, pa kuru iet dabas parka robeža, tuvākais orientieris - mājas *Ratupītes*). Iespējams, ka ligzdo dabas parka teritorijā.

Agrāk samērā parasts ligzdotājs, bet kopš 1960-jiem gadiem skaits strauji samazinājās, un šobrīd ligzdo 100 - 200 pāru (LOB 1998). Ziemo reti, vairāk rietumu daļā.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr. 396/2000 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 1.pielikumā.

Saglabāšanai būtiski izvairīties no pesticīdu lietošanas (apdraudošais faktors), saglabāt lauku mozaīkveidu ainavu - atstāt neapstrādātas robežjoslas starp laukiem, mežmalās. Pļaujot pļavas, atstāt joslas ar nenopļautu zāli, kuras tad pļauj nākamajā gadā. Vēlams saglabāt pamestas vārnu un citu putnu ligzdas, jo lauku piekūns tās izmanto ligzdošanai.

- Laukirbe (*Perdix perdix*).

Pāris ar ~15 nesen izvestiem mazuļiem konstatēts netālu no karjera dīķa.

Sastopama visu gadu lauksaimniecības teritorijās, kā arī pilsētu un ciemu nomalēs. Kopš 60-jiem gadiem skaits strauji samazinājies. Šobrīd nevar apgalvot, ka laukirbe Latvijā būtu reta. Slēptā dzīves veida dēļ tiek novērota mazāk nekā patiesībā sastopama.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr. 396/2000 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 1.pielikumā, kā arī Padomes

direktīvas 79/409/EEK (02.04.1979) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva) II/1 un III/1 pielikumos.

Pašlaik būtisku apdraudējumu nav, varētu apdraudēt intensīva teritorijas izmantošana lauksaimniecībai vai rekreācijai. Saglabāšanai būtiski izvairīties no pesticīdu lietošanas (apdraudošais faktors), tāpat ierobežot minerālmēslu lietošanu (vislabāk tos neizmanto). Nav pieļaujama pļaušana no lauka /pļavas vidus uz malām, vēlams vēlā pļaušana - pēc 10.07.

Saglabāt lauku mozaīkveidu ainavu - atstāt neapstrādātas robežjoslas starp laukiem. Ligzdošanas vietā retināt krūmus (nav jāizcērt pilnībā). Ja laukirbes parkā uzturas arī ziemā, vēlams tās piebarot (ar nezāļu sēklām utt.) - bargās ziemās ar dziļu sniegu daudz putnu iet bojā.

- Grieze (*Crex crex*).

Piemērotos biotopos konstatēta izklaidus visā dabas parka teritorijā Daugavas labajā krastā (8 novērojumi). Konstatēta arī netālu no dabas parka robežas ārpus tā teritorijas (3 novērojumi) un parka teritorijā Daugavas kreisajā krastā.

Diezgan parasta ligzdotāja visā Latvijas teritorijā lauksaimniecības zemēs. Eiropas mērogā apdraudēta suga.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr. 396/2000 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1.pielikumā, kā arī

Padomes direktīvas 79/409/EEK (02.04.1979) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva) I pielikumā.

Lielākā daļa griežu dabas parkā konstatētas mežmalās un upīšu krastos, kur biežāka zāle. Sausajās pļavās un atmatās dzīves apstākļi griezēm mazāk labvēlīgi. Teritorijas izmantošanas zemās intensitātes dēļ apdraudošo faktoru ietekme minimāla. Apdraud pļavu aizaugšana. Nav pieļaujama pļaušana no lauka /pļavas vidus uz malām, vēlams vēlā pļaušana (pēc 10.07) vietās, kur griezes konstatētas. Vismaz reizi trijos gados applaut mežmalas un upīšu krastus, lai novērstu aizaugšanu ar krūmiem. Saglabāšanai būtiski izvairīties no pesticīdu lietošanas (apdraudošais faktors), tāpat ierobežot minerālmēslu lietošanu (vislabāk tos neizmanto).

- Baltmugurdzenis (*Dendrocopos leucotos*).

Konstatēts Daugavas senielejas nogāzē netālu no Skrīveru attīrīšanas ietaisēm.

Piemērotās vietās - mitros lapu koku un jauktos mežos - diezgan parasts ligzdotājs un nometnieks. Ligzdojošo pāru skaits Latvijā pārsniedz tūkstoti.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr.45/2001 "Par mikroliegumu izveidošanu, aizsardzību un apsaimniekošanu" un MK noteikumu Nr. 396/2000 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" pielikumos, kā arī Padomes direktīvas 79/409/EEK (02.04.1979) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva) I pielikumā.

- Vidējais dzenis (*Dendrocopos medius*).

Viens jauns putns (juv) konstatēts Daugavas senielejas nogāzē starp Karikstes upi un *Liepkalnu* mājām, pieaudzis tēviņš - mežā pie bijušās Zemkopības institūta katlu mājas.

Vidējais dzenis ir samērā rets ligzdotājs un nometnieks platlapu un jauktu koku mežos un parkos.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr.45/2001 "Par mikroliegumu izveidošanu, aizsardzību un apsaimniekošanu" un MK noteikumu Nr. 396/2000 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" pielikumos, kā arī Padomes direktīvas 79/409/EEK (02.04.1979) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva) I pielikumā.

Abām minētajām dzeņu sugām pašlaik nav novēroti apdraudoši faktori, jo mežizstrāde stāvajā nogāzē nenotiek. Nav pieļaujama galvenā cirte, kopšanas cirtē jā saglabā resnākie (>25 cm diametrā) kalstošie un nokaltušie koki. Vēlams precīzāka meža biotopu inventarizācija, atzīmējot nogabalus, kur pieļaujama kopšanas cirte (baltalkšņu izciršana).

- Baltais stārķis (*Ciconia ciconia*).

Apdzīvotas baltā stārķa ligzdas konstatētas 2 vietās - pie mājām *Ratupītes* (ligzda ar 3 mazuļiem) un netālu no *Rožkalnu* mājām (ligzda ar 1 mazuli).

Latvijā parasts un izplatīts ligzdotājs. Skaitis Latvijā pēdējos gados pieaudzis, tomēr Eiropas mērogā šī suga apdraudēta.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr. 396/2000 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1.pielikumā, kā arī Padomes direktīvas 79/409/EEK (02.04.1979) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva) I pielikumā.

Saglabāšanai būtiski izvairīties no pesticīdu lietošanas (apdraudošais faktors), saglabāt lauku mozaīkveidu ainavu.

- Brūnā čakste (*Lanius collurio*).

Konstatēts viens pieaudzis tēviņš pļavā pie "Viršu" benzīntanka. Nav paredzams atrast daudz vairāk šo putnu, jo dabas parka teritorijā nav daudz šim putnam piemērotu vietu (mitru, krūmainu platību).

Latvijā diezgan parasts un izplatīts ligzdotājs.

Suga iekļauta MK noteikumu Nr. 396/2000 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1.pielikumā, kā arī Padomes direktīvas 79/409/EEK (02.04.1979) par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu direktīva) I pielikumā.

1.4.3. Biotopi.

Stāvā, gravu saposmotā un platlapju mežiem klātā Daugavas senlejas labā krasta nogāze saglabājusies relatīvi dabiska, vietām ir stāvas dolomītu kraujas un nogāzēs izplūst avoti. Sausajās nogāžu pļavās, kā arī Daugavas terašu pļavās sastopami Latvijas apstākļos reti un aizsargājami augi. Ar nosaukto dabas veidojumu aizsardzību saistās galvenie dabas aizsardzības mērķi Daugavas ielejas dabas parka teritorijā.

Biotopu aprakstā šajā sadaļā izmantots Latvijas biotopu klasifikātors (red. I.Kabucis, 2001), kā arī tiek norādīts uz aizsargājamo biotopu atbilstību Eiropas Savienības biotopu klasifikācijai. Pārskatāmas tabulas veidā šī informācija apkopota 2. nodaļā (skat. 3.tabulu).

Dabas parka teritorijā mežos sastopami baltalksnāji un platlapju meži ar gobām, kļavām, ošiem, liepām, ozoliem. Vietām meži atbilst vēra tipam ar gāršas elementiem, bet pārsvarā – gāršas tipam.

Īpatnēji, dižsila tipam atbilstoši meži sastopami Daugavas ielejā, lejā uz terasēm, ko veido irdeni, karbonātiem bagāti saneši. Tajos pirmajā stāvā aug priedes, piejaukumā un paaugā – platlapji, pamežā lazdas.

Izsrādājot meža apsaimniekošanas plānus, īpaša uzmanība pievēršama baltalksnājiem, jo tie var būt gan dabiskas audzes, gan dažādos laikos aizaugušas atmatas un pļavas. Par to liek domāt senāko laiku zemes lietojumveidu kartes, kas parāda pļavas un laukus uz nogāzēm tajās vietās, kur pašreiz ir meži. Arī dabā var novērot vietas, kur jaunākā mežā atrodami veci, zaraini koki, kas acīmredzot agrāk auguši atklātās vietās.

Mežu un pļavu biotopu apsekojums veikts 2003.g., izmantojot karti mērogā 1:10000. (Turpmākais teksts – I.Fatare).

Daugavas ielejas meži.

Lielākie vērtīgo mežu masīvi atrodas Daugavas ielejas stāvajā, gravām saposmotajā senkrasta nogāzē. Kartēs tie parādās kā šaura, vietām – sazarota meža josla. Daugavas kreisajā krastā meži ir uz virspalu terases nogāzes, kā arī uz terases virsmas.

Daugavas ielejas un terašu nogāzēs dominē lapukoku meži. Pārsvārā tās ir gāršas, kas pēc Latvijas biotopu klasifikatora (2001) pieder grupām:

- F.1. Sausieņu meži.
- F.1.5. Baltalkšņu sausieņu meži:
- F.1.5.1. baltalkšņu gāršas.
- F.1.8.Jauktu koku sausieņu meži:
- F.1.8.3. jauktu koku gāršas.

Šie meži atbilst Eiropas mežu biotopam 9180* - nogāžu un gravu meži.

Baltalkšņu gāršu koku stāvā dominē baltalksnis (*Alnus incana*), tā veidošanā piedalās *Ulmus glabra*, *Fraxinus excelsior*, *Populus tremula*, *Betula pendula*, *Tilia cordata*, *Quercus robur*, *Acer platanoides*, *Picea abies*.

Pamežs labi izveidojies, bagāts ar krūmiem un nelieliem kokiem, tajā aug *Corylus avellana*, *Lonicera xylosteum*, *Euonymus europaeus*, *Sorbus aucuparia*, *Quercus robur*, *Rhamnus cathartica*, *Padus avium*, *Tilia cordata*.

Zemsedzi veido *Elymus caninus*, *Brachypodium sylvaticum*, *Poa nemoralis*, *Viola mirabilis*, *Galeobdolon luteum*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Asarum europaeum*, *Pulmonaria obscura*, *Aegopodium podagraria*, *Stellaria nemorum* u. c. sugas.

Atsevišķās vietās baltalkšņu gāršu nomaina baltalkšņu vēris, kura koku stāvā bez baltalkšņa aug *Populus tremula* un *Betula pendula*, arī *Picea abies*, zemsedzi veido galvenokārt *Rubus saxatilis*, *Poa nemoralis*, *Oxalis acetosella* u. c. vērim raksturīgas sugas.

Nereti baltalkšņu gāršās ir izkliedēti meža nogabali ar osi (*Fraxinus excelsior*) vai gobu (*Ulmus scabra*) kā dominējošo koku sugu - vairāk vai mazāk tipiskas ošu gāršas (F.1.6, F.1.6.1.) vai gobu gāršas. Šo mežu koku stāvā kopā ar dominantiem osi vai gobu aug *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Tilia cordata*, *Alnus incana*, bet zemsedzē dominē gāršai raksturīgās augu sugas. Ošu gāršas ir izkliedētas baltalkšņu mežos Jaunzemju apkārtnē, arī pie Aizkraukles baznīcas. Gobu gārša, piemēram, ir sastopama Grebeškalnu gravā.

Sastopami arī atsevišķi nelieli meža gabaliņi ar liepu (*Tilia cordata*) kā koku stāva dominantu (liepu gāršas), arī nelieli mežu fragmenti, ko varētu klasificēt kā jauktu koku gāršas (F.1.8.3.). Pēdējām nav izteiktas dominējošās koku sugas, bet koku stāvu veido ozols, liepa, osis, kļava u.c. lapkoki apmēram vienādās attiecībās.

Ielejas nogāžu gāršas ir aizsargājamā auga - **lielās raganzālītes** (*Circaea lutetiana* L.) augšanas vietas. Šobrīd ir zināmas divas lielās raganzālītes atradnes: *Grebeškalnu* gravā, gobu gāršā un baltalkšņu gāršās pie Aizkraukles baznīcas. *Grebeškalnu* gravā raganzālīte aug galvenokārt ūdens (straute) tuvumā, bet baltalksnājā pie Aizkraukles baznīcas tā ir plaši izplatīta mazo gravu kompleksos ar slapju, grimstošu augsni. Abās vietās šī suga veido tīraudzes, vai arī aug kopā ar *Mercurialis perennis*.

Nogāžu mežus šķērso Daugavai perpendikulāras gravas, lielākajās no tām tek strauti. Mežā pie Aizkraukles baznīcas ir samērā plaši mazu, seklu graviņu kompleksi ar slapju, trūdainu augsni, ko izveidojuši turpat mežā no nogāzes vidus iztekoši avoti Tieši tur vislabprātāk aug **lielā raganzālīte**.

Daugavas kreisajā krastā trodas neliels priežu meža nogabals, kas atbilst dižsila tipam, un kur sastopams aizsargājamais augs – meža silpurene *Pulsatilla patens*, kas atbilst Latvijas aizsargājamo biotopu sarakstam (MK noteikumi Nr.421/2000. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu „). Skatīt arī 3. tabulu.

Secinājumi.

Visi ielejas nogāzēs un gravās augošie lapukoku mežus nepieciešams aizsargāt sekojošu iemeslu dēļ.

- 1) Gravas ar savu formu, īpatnējiem dabas procesiem, augtņu mozaīku biotopiem ir dabas parka struktūrā nozīmīgi dabas elementi.
 - 2) Gandrīz visas šo mežu platības ir izvietotas stāvās nogāzēs. Šajā sakarā uz konkrēto gobu, ošu un liepu mežu fragmentu aizsardzību var attiecināt MK "Noteikumus par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" (Nr. 421., 2000. g. 5. dec.), kuru Pielikumā "Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts" ir punkti: „1. Meži un krūmāji, 1.4. Ozolu, liepu, kļavu un gobu meži gravās un upju ieleju nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 45 grādu leņķi”.
Diemžēl, konkrētās gobu, ošu un liepu gāršas nav lielas, un tās tik mozaikveidīgi mijas ar baltalkšņu gāršām, ka to robežas praktiski nav uzkartējamas. Tik mozaikveidīgu mežu praktiskā aizsardzība ir iespējama tikai, aizsargājot visus nogāžu gāršu masīvus kopumā kā specifiskos ekoloģiskos apstākļos izveidojušos, nedalāmus kompleksus. Ja tur vienā vietā mežu izcērt vai citādi izbojā, tad tūlīt kā sekas var rasties bojājumi arī blakus (piemēram, noslīdeņi un jaunas gravas).
 - 3) Nogāžu lapkoku meži ir īpaši aizsargājami arī kā **lielās raganzālītes** augšanas vietas atbilstoši to pašu MK "Noteikumu" Pielikuma 1.6. punktam: „Lapkoku meži ar lielo raganzālīti *Circaea lutetiana*”.
- Šobrīd **lielā raganzālīte** ir konstatēta divos mežu nogabalos, taču ir iespējams, ka turpmākās mežu izpētes rezultātā, konstatēto atradņu (dzīvotņu) skaits palielināsies.
- 4) Stāvajās nogāzēs, kaut arī ierobežotā skaitā, sastopami arī citi vērtīgi un aizsargājami biotopi – avoti, kas veido avotkaļķus (Eiropas biotops 7160*), kaļķiežu atsegumi (Eiropas biotops 8210) un Daugavas mazo pieteku straujtecēs (Eiropas biotops 3260).

Pļavas.

Pļavu izvietojums pašreizējā dabas parka teritorijā redzams 1.5. pielikuma kartē.

(1). Kultivētas pļavas un atmatas terasēs.

Sastopamas samērā plaši, lielākās kontūrās (nogabalos) visā teritorijā uz terasēm. Atmatas ir bijušie tīrumi, kas aizauguši ar pļavas tipa cenožēm; svaigas atmatas redzamas starp *Ozolkalniem* un Skrīveru zinātnes centru, kur vēl šur tur ir mazi miežu lauciņi.

Kultivētās pļavas pa lielākai daļai ir bijušās kolhoza ganības. Arī tagad izmanto ganīšanai un pļaušanai. Cenozes tipiskas šādām pļavām, graudzāļu - platlapju, bez retiēm augiem. Izņēmums - lielās terases pļavas (kultivētā ganība) pie siltumnīcu kompleksa daļa, kas izskatās pilnīgi kā dabiskā pļava, ar stepes timotiņa cenozi un ar retiēm augiem - *krustlapu drudzeni* un *naudīņu saulrozīti*. Kādreiz arī tur bijis tīrums vai kultivētā ganība, taču liekas, ka ļoti sen, jo šodien cenoze neizskatās ne pēc atmatas, ne arī pēc kultivētas pļavas. Tagad tur ir atjaunojusies kādreizējā dabiskā cenoze, tādēļ to puslīdz droši var pieskaitīt dabiskajām pļavām.

(2). Dabiskās pļavas.

Dabiskās pļavas aizņem pret dienvidiem vērstās ielejas un terašu nogāzes. Taču sglabājušies visai nelieli pļavu nogabali. Īpaši interesantas ir pļavas šaurajā, garajā virspalu terases nogāzē starp Aizkraukles pilsdrupām un siltumnīcām, kā arī pie Palātu laukiem.

Nelieli pļavu nogabali ir Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzē pie *Lejasžagariem*, kā arī pie *Ozolkalniem*, *Aizkraukles pilskalna*, pie *Grebeškalniem*.

Visas dabiskās pļavas ir sausas, kā jau dienvidu nogāzēs, ar samērā skraju zelmeni.

Pēc Latvijas biotopu klasifikatora (2001) tās ir pieskaitāmas *Sausām pļavām* (E1), to apakšgrupām

1. smiltāju pļavas (E.1.2.) un
2. stepju pļavas (E.1.4.).

Dabā viena tipa cenozes no otrām ir pagrūti atšķirt, pārsvarā gadījumos abi tipi mozaikveidīgi pāriet viens otrā.

Smiltāju pļavu (E.1.2.) fragmentiem raksturīgas sausas smilts augsnes un skrajš, bet sugām bagāts zelmenis. Raksturīgās sugas, kas sastopamas pētāmajā teritorijā, ir stepes timotiņš (*Phleum phleoides*) un *Veronica spicata*.

Smiltāju pļavu nogabalus var klasificēt kā stepes timotiņa *Phleum phleoides* pļavas (E.1.2.2.), kas ir samērā raksturīgas Daugavas ielejai. Dominējošā suga ir stepes timotiņš, konstantās sugas: *Artemisia campestris*, *Fragaria viridis*, *Galium verum*, *Sedum acre*, *Rumex thyrsiflorus*. Šīs pļavas sastopamas galvenokārt Latvijas centrālajā un dienvidu daļā, visbiežāk upju ielejās, galvenokārt Daugavas, Ventas un to pieteku krastos.

Vairāk vai mazāk tipiska šī tipa pļava ir lielā pļava terasē pie siltumnīcām, abās pusēs Lipsēnu strautam.

Stepju pļavas (E.1.4.) ir izveidojušās ar kalciju bagātās augsnēs. Raksturīgās sugas, kas sastopamas pētāmajā teritorijā ir *Anthyllis vulneraria*, *Cirsium acaule*, *Filipendula vulgaris*, *Galium verum*, *Helictotrichon pratense*, *Gentiana cruciata*, *Pimpinella saxifraga*, *Trifolium montanum*, kas vienlaicīgi var būt arī dominējošās sugas.

Stepju pļavu nogabalus pētāmajā teritorijā var sīkāk klasificēt kā kailās pļavauzītes *Helictotrichon pratense* - lielziedu vīgriezēs *Filipendula vulgaris* pļavas (E.1.4.1.). To

zelmenis ir vidēji augsts, tajā vislielākā nozīme ir kaļķainas augsnes mīlošiem augiem. Dominē tā sauktie Latvijas floras stepes elementi: *Filipendula vulgaris*, *Helictotrichon pratense*, *Fragaria viridis*, *Galium verum*. Konstantās sugas ir *Centaurea scabiosa*, *Galium boreale*, *Pimpinella saxifraga*, *Phleum phleoides*, *Plantago media*, *Trifolium montanum*.

Šis pļavu tips atbilst Eiropas Savienības biotopam 6210 – *Sausas līdz mēreni mitras kalcifilas pļavas (stepju pļavas)*.

Dabas parka teritorijā aprakstītajam pļavu tipam atbilst mazā pļaviņa *Ozolkalnu* nogāzē, arī pļaviņa pie *Lejasžagariem*, *Grebeškalnu* nogāzes pļaviņa. Daļēji tāda ir arī virspalu terases nogāze starp Aizkraukles pilsdrupām un siltumnīcām, kur mozaikveidīgi mainās abi pļavu tipi - E.1.4.1. un E.1.2.2.

Taču jāsaprot, ka abus pļavu tipus - E.1.2.2. un E.1.4.1. dabā ir tikpat grūti nodalīt vienu no otra kā mežu tipus, jo arī šeit lielākajos nogabalos ir abu tipu mozaika.

Bez tam šo mozaiku vēl papildina atsevišķi pļavu gabaliņi, kas varētu būt vēl viens stepju pļavu tips: sirpjveida lucernas *Medicago falcata* - pūkainās pļavauzītes *Helictotrichon pubescens* pļavas (E.1.4.2.); arī tās ir raksturīgas upju ielejām.

Gan smiltāju, gan stepju pļavās ir sastopamas divas aizsargājamās sugas - **krustlapu drudzene** (*Gentiana cruciata*) un **naudiņu saulrozīte** (*Helianthemum nummularium*), ko aizsargā MK Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu (Nr. 396, 2000. g. 14. nov., 1. pielikums "Īpaši aizsargājamo sugu saraksts", 6. Ziedaugi un paparžaugi, 6.55. Drudzene, krustlapu / *Gentiana cruciata* L. un 6.185. Saulrozīte, naudiņu / *Helianthemum nummularium* (L.) Mill.

Krustlapu drudzene ir konstatēta *Ozolkalnu* nogāzē un pie *Lejasžagariem*. Abas sugas kopā atrastas *Grebeškalnu* nogāzē un pļavā pie siltumnīcām. Savās augšanas vietās tās veido diezgan lielas un labi attīstītas populācijas, izskatās, ka tās nekādi nelabvēlīgi apstākļi neapdraud.

Secinājumi.

Visas Daugavas ielejas dabas parka teritorijā esošās dabiskās pļavas ir īpaši jāaizsargā, jo tās ir:

- 1) izvietotas īpatnējos ģeomorfoloģiskos apstākļos - upes ielejas terašu nogāzēs un ļoti stāvās Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzēs;
- 2) ir pieskaitāmas aizsargājamo biotopu kategorijai atbilstoši MK "Noteikumiem par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" (Nr. 421., 2000. g. 5. dec. un atbilst Eiropas Savienības biotopam 6210 – *Sausas līdz mēreni mitras kalcifilas pļavas (stepju pļavas)*).
- 3) ir divu aizsargājamo sugu - **krustlapu drudzenes** (*Gentiana cruciata*) un **naudiņu saulrozītes** (*Helianthemum nummularium*) augšanas vietas. Populācijas ir vērtīgas, labi attīstītas, neizbojātas, aizsargāšanas vērtas.

Par dabisko pļavu apsaimniekošanu jāsaprot, ka ir jāturpina to pašreizējā apsaimniekošana, tas ir - pļaušana un ganīšana, lai tās neaizaugtu ar krūmiem.

1.5. Teritorijas ainavu raksturojums.

Daugavas ielejas dabas parks savās pašreizējās robežās aptver nelielu Daugavas ielejas ainavas fragmentu, ko raksturo ielejas augstā labā krasta nogāze (skatīt iepriekš – aizsargājamās teritorijas vēsturi). Tomēr vizuālās uztveres laukā atrodas visa Daugavas ieleja, arī tā daļa, kas formāli neietilpst dabas parka teritorijā. Savā ziņā tā ir paradoksāla situācija, un ar to jārēķinās, izstrādājot gan dabas parka aizsardzības un attīstības plānus, gan veicot pašvaldību teritoriju plānojumus.

Par Daugavas ielejas veidošanos īsumā runāts jau iepriekš. Tieši ielejas forma – tās plašums un dziļums, kā arī lineārās konfigurācijas izmaiņas tecējuma virzienā veido ainavas ārējo, kopējo satvaru. Savukārt ainavas iekšējo uzbūvi noteikusi gadu tūkstošiem ilgā cilvēka un dabas mijiedarbība šajā konkrētajā vietā, konkrētajos apstākļos. Iekšējo uzbūvi atkarībā no mērķa un ar to saistītajiem mēroga nosacījumiem var skatīt ar dažādu detalizācijas pakāpi. Proti, var izdalīt

- sīkākas ainaviskās vienības jeb *ainavu telpas*, kuru veidošanos un aprises noteikusi vēsturiskā zemes izmantošana, atklāto lauksaimniecības zemju un mežu mozaīka,
- atsevišķus *ainavas elementus*, kas ir vai nu dabiski, vai pusdabiski - veidojušies ilgstošā cilvēka un dabas procesu mijiedarbībā, vai arī cilvēka darbībā radušies objekti (artefakti).

Raksturojot Daugavas ielejas dabas parka ainavas, ņemti vērā dažādi skatījumi, lai pilnīgāk atklātu ainavu daudzpusīgo nozīmi cilvēkam un sabiedrībai. Katra *ainava ir informācijas krātuve* un ainavas elementi uzskatāmi par indikatoriem, kas liecina par nozīmīgiem procesiem dabā un sabiedrībā, kā arī liek saprast to maiņas laika gaitā. Konkrēti, Daugavas ielejā ainavas elementu vecums ir visai atšķirīgs – paši senākie ir tūkstoši gadu veci un ieguvuši arheoloģijas pieminekļu statusu, bet jaunākie vēl tikai top. Turklāt jāņem vērā, ka Daugavas ielejas ainavas telpa veido cilvēku dzīvesdarbības vidi, tātad, tai ir noteikta sociālā funkcija.

Tātad, izmantotie skatījumi uz ainavu ir šādi:

- specifiskais *dabas aizsardzības*, kas saistās ar tiesību aktos nostiprinātām vērtībām,
- *vizuālais*, pievēršot uzmanību *saskatāmajai* ainavai,
- *kultūras mantojuma* skatījums, kas ietver ne tikai tiesiski aizsargātos pieminekļus, bet visu mantojumu kopumā, jo tas ir būtiska cilvēku dzīvesvides sastāvdaļa un veido cilvēkos identitātes sajūtu, saikni ar *vietu*,
- *ekoloģiskais*, pievēršot uzmanību vides kvalitātei, ar cilvēka darbību saistīto risku samazināšanai un aizsardzībai no nelabvēlīgiem procesiem,
- sociālais, kas ļauj iesaistīt ainavas struktūrā arī cilvēkus.

Minētie skatījumi ņemami vērā arī izstrādājot dabas aizsardzības plānu, jo tas savās teritoriālajās izpausmēs balstās uz dabas parka telpiskās struktūras raksturīgajām iezīmēm. Proti, tie ietekmē vai nosaka dažādu lēmumu pieņemšanu – gan attiecībā uz teritorijas plānojumu, gan attiecībā uz dabai draudzīgās saimniekošanas principu un prakses ieviešanu, gan uz dabas aizsardzības nosacījumiem dabas parka teritorijā.

Ainaviskajā raksturojumā uzmanība pievērsta diviem jautājumiem:

1. ainavas telpiskajai struktūrai un tās izmaiņām laika gaitā,

2. nozīmīgajām vērtībām, kuru saglabāšana un kopšana ir īpašs sabiedrības uzdevums.

Tādēļ jau tagad jāpievērš uzmanību tādām jēdzieniem kā *ainavas kvalitāte*. To var saprast divējādi:

- kā dabas faktoru kopumu, dabas procesu norisi un telpisko struktūru, kas nosaka ainavu ekoloģisko stabilitāti un ilgtspējību attīstības skatījumā, un
- kā *sabiedrības vēlmes* attiecībā uz kādu viņiem apkārt esošās ainavas īpašību vai raksturlielumu.

Ainavas telpiskā struktūra.

Daugavas ielejā (tādējādi – arī dabas parka teritorijā) izdalāmas šādas dabiskas (jeb *ielejai piemītošas*) struktūrvienības:

- ielejas dibens ar upi un virspalu terasēm,
- ielejas nogāze, kas saposmota ar gravām un pieteku ieleju iegrauzumiem,
- paceltā, ielejai piegulošā un ar ieleju saistītā josla, kurā visa ūdeņu notece notiek upes virzienā un kur sākas gravu veidošanās.

Atkarībā no pieteku ieleju iegrauzumiem, mežu un atklāto platību izvietojuma teritorijā, katrā no nosauktajām vienībām var izdalīt pietiekami labi norobežotas, dabas apstākļu un izmantošanas ziņā, kā arī vizuāli vienotas *ainavu telpas*. 2. tabulā dots ainavu telpu saraksts, bet informācija par to telpisko izvietojumu atbilstīgi numerācijai ir pieejama, ja gadījumā turpmākajos gados tiks izstrādāts dabas parka teritorijas stratēģiskais attīstības plāns.

2.tabula

Ainavu telpas *Daugavas ielejas* dabas parkā

N.p.k.	Ainavu telpa	A-“augša” L- “leja”	Komentārs
1.	Brēķu	A	Viena no vērtīgākajām, atklāta, apdraudēta
2.	Cerību	A	Noslēgta
3.	Muižas	A	Noslēgta, kultūrvēsturiski nozīmīga, kopjama
4.	Daugavbordzēnu	A	Noslēgta
5.	Brūveru	A	Saistīta ar ceļu
6.	Ceļmalas	A	Saistīta ar ceļu
6a.	Liepkalnu	A	Saistīta ar Daugavu un ceļu, atklāta
7.	Dzirnavu	L	Noslēgta, atraktīva
8.	Bruņinieku	L	Dominē Daugava, plaša, ielejas kvintesence
9a.	Terases	L	Dominē Daugava, plaša, ielejas kvintesence
9.	Ziediņu	L	Izcilas dabas vērtības
10.	Augsto kalnu	A	Atklāta, ar antropogēno ietekmi
11.	Institūta	A	Kultūrvēsturiska nozīme, dominē apbūve,

			veidojama
12.	Ciema (vai Viršu)	A	Dominē apbūve
13.	Palātu	L	Dominē Daugava, ielejas kvintesence, atklāta
14.	Palejas	L	Kultūrvēsturiska nozīme, izcila, atklāta
15.	Totēnu	L	Palienes fragments, terases nogāzes mežs, atklāta pret Daugavu
16.	Gudzēnu	L	Palienes fragments, telpa atvērta pret Daugavu
17.	Lapsu	L	Terases nogāze, mežu un pļavu fragmenti, blakus karjers
18.	Birznieku	L	Plaša, atklāta Daugavas palu terases telpa

Šī dabiskā teritorijas struktūra pietiekami labi atspoguļo situāciju dabas parka teritorijā, tā ir labi saprotama (jo vizuāli uztverama, saistās ar ikdienas praksi) iedzīvotājiem, tādēļ to vēlams ņemt par pamatu apsaimniekošanas iecirkņu izdalīšanai. Tas varētu būt telpiskais satvars rīcību plāniem, ja turpmāk tiks strādāts pie mērķtiecīgas dabas parka veidošanas.

Kā jau minēts, ainavu struktūra mainās laika gaitā, un par to liecina atsevišķu ainavas elementu rašanās vai, gluži pretēji, izzušana.

Pašreizējā izpētes līmenī pietiekami labi iespējams izsekot izmaiņām pēdējos 30 gados, bet par senākajiem iespējamiem ainavas stāvokļiem ir visai fragmentāra informācija (piemēram, senās mājvietas, senie ceļi, vēsturiski nozīmīgie centri).

1.6. Teritorijas sociāli ekonomisks raksturojums.

1.6.1. Apdzīvojums.

1982. gada izpētes materiālos norādīts, ka lieguma teritorijā iedzīvotāju blīvums ir 15,7 cilvēki uz kvadrātkilometru, kas bija ievērojami vairāk par vidējo rādītāju valstī.

Pēc provizoriskiem aprēķiniem, pašreiz dabas parka teritorijā dzīvo apmēram 650 iedzīvotāji. Tas nozīmē, ka iedzīvotāju blīvums ir vismaz 4 reizes lielāks, nekā tas bija pirms 20 gadiem.

Laikā pēc dabas parka iepriekšējās izpētes 1982. gadā, ievērojami izvērsusies būvniecība Skrīveros – Zemkopības institūta teritorijā. Blakus sākotnēji apbūvētajai teritorijai uzceltas vairākstāvu dzīvojamās mājas, kas no autoceļa puses aizsedz skatu uz Aizkraukles pilskalnu un apgrūtina tā pieejamību.

Kopumā jāsecina, ka tieši pie pašreizējā Skrīveru zinātnes centra izveidojusies lielākā apdzīvotā vieta ar lauku centra pazīmēm (ielu tīkls), kur iedzīvotāju skaits ir aptuveni 470. Šeit atrodas arī vairāku uzņēmumu ražotnes, un kopumā ciems atstāj nepievilcīgu iespaidu. Tajā pat laikā, tur koncentrējas nozīmīgi dabas un kultūras mantojuma objekti. Tas liek domāt, ka ciemam turpmāk izstrādājams vides sakopšanas plāns.

Aizkraukles pagastā lielākā ēku koncentrācija ir izveidojusies trīs vietās: pie kādreizējās Aizkraukles muižas, dabas parka ziemeļaustrumu stūrī pie Aizkraukles – Aizkraukles kapu ceļa, kā arī Daugavas lejā pie siltumnīcām. Sagaidāms, ka šajās vietās ēku blīvums palielināsies, jo ir vairāki pašreiz neapbūvēti zemes gabali.

Kopējais vietējo iedzīvotāju skaits dabas parka Aizkraukles posmā – ap 130, bet Sērenes pusē – apmēram 50. Iedzīvotāju blīvuma aprēķiniem nav sevišķas nozīmes, jo apdzīvoto māju izvietojums teritorijā ir visai nevienmērīgs.

1.4. pielikuma kartē parādīti zemes gabali, uz kuriem pašreiz ir mājas.

Saistībā ar dabas aizsardzības plāna iedzīvināšanu dabas parka teritorijā ilglaika perspektīvā, interesi var radīt apstākļi, ka tikai 30% no zemes īpašniekiem dzīvo dabas parka teritorijā, 26% dzīvo Aizkrauklē, 14% dzīvo Rīgā, bet 23% - citos pagastos Aizkraukles rajonā, citos rajonos vai pilsētās.

Kultūras mantojuma saglabāšanas kontekstā interesi piesaista situācija pie bijušās Aizkraukles muižas. No tās mazāk vai vairāk pārveidotā izskatā saglabājušās vairākas ēkas, kas pieder dažādiem īpašniekiem. Lielākajā ēkā *Aizkrauklēs* pašreiz dzīvo 15 cilvēki, ap māju – daudzas kūtiņas un šķūnīši, izveidojusies diezgan haotiska vide. Tajā pat laikā dabā saskatāmi senās kultūrvides fragmenti – senā parka elementi, aleja, parka paviljona ēka.

1.6.2. Saimnieciskā darbība un teritorijas izmantošana.

Zemes izmantošana.

Aizsargājamā teritorija ir sen apdzīvota, tajā ir liels lauksaimniecības zemju īpatsvars – vairāk par 75%. Padomju varas gados dabas parka teritorijā Daugavas labajā krastā bija attīstīta lauksaimniecība. Par to liecina nomeliorētie lauki, kā arī kādreizējās laistīšanas iekārtas. To paliekas redzamas Daugavas terasē, kur pašreiz zeme tiek izmantota mājsaimniecību vajadzībām vai arī – tīrumu vietās izveidojušās atmatu pļavas.

Lauki un pļavas aizņem virspalu terašu platības, kā arī ielejai piegulošo joslu, ko ar ieleju saista dinamiski dabas procesi (virszemes un pazemes notece, augsnes erozija, gaisa masu kustība u.c.). Teritorijas apgūšanu un intensīvu izmantošanu veicināja izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, kā arī labvēlīgie dabas apstākļi - auglīgas augsnes, laba dabiskā drenāža, labvēlīgs vietējais klimats. Meži atrodas uz Daugavas ielejas nogāzēm un gravās, kā arī atsevišķos puduros uz terasēm.

Dabas parka teritorijā Daugavas labajā krastā lielākā daļa meža atrodas privātā īpašumā, ir arī pašvaldības (Aizkraukles novada dome) lietojumā esošas mežaudzes. Meža platības īpašumos pārsvarā nelielas - 0,2 līdz 6 ha. Lielākajai daļai īpašnieku pieder zemes gabali, kuros iekļautas gan lauksaimniecības zeme un apbūve, gan meža zemes (galvenokārt meži).

Meža apsaimniekošanas projekti/plāni/inventarizācijas nav izstrādātas visiem privāto meža īpašniekiem. Saimnieciskā darbība mežā dabas parka teritorijā Daugavas labajā krastā pēdējo gadu laikā nav notikusi.

Diemžēl lielai daļai īpašumu mežs atrodas tikai dabas parka robežās, pie tam daudzas audzes ir bioloģiski vērtīgas un aizsargājamās. Tas nozīmē, ka iespēja cirst kokus kaut

vai tikai malkas iegūšanai ir būtiski ierobežota un jāmeklē risinājumi, kā kompensēt iedzīvotājiem šādus ierobežojumus.

Derīgie izrakteni.

Teritorijas ģeoloģiskā uzbūve noteica to, ka dabas parka un tam piegulošajās teritorijās Daugavas lejā ir labas smilts un grants atradnes. Pļaviņu HES būves laikā toreizējo Stučkas dzelzsbetona konstrukciju rūpnīcu ar granti nodrošināja *Totēnu* un *Salenieku* karjeri Daugavas kreisajā krastā, kā arī karjers Daugavas labajā krastā. Izstrādātajā *Totēnu* karjerā iekārtota pilsētas izgāztuve, bet karjers pie siltumnīcām labajā krastā piepildījies ar ūdeni un to izmanto kā peldvietu. Pašreiz tiek izmantots karjers Daugavas kreisajā krastā, tieši pie dabas parka robežas. Par tā attīstības iespējām nepieciešama papildus informācija, jo perspektīvie krājumi aizņem lielākas teritorijas, nekā pašreiz izmantotais laukums.

Ražošanas objekti.

Ainavā saglabājušās kādreizējo lopu fermu ēkas, kā arī tām raksturīgie vides bojājumu areāli. Skrīveru daļā, institūta teritorijā pie kādreizējās mācītājmuižas bija govju ferma *Daugavieši* 200 govīm.

Govju ferma bija arī *Akācijās*, vienā no Aizkraukles muižas kompleksa ēkām. Tagad tur ir kokapstrādes uzņēmums.

Kādreizējā Aizkraukles muižas rijā bija iekārtots konservu cehs, bet Daugavas lejā uz terases – liels siltumnīcu komplekss. Ēkas ir saglabājušās, tiesa, nelietojamā veidā, un šajā vietā izveidojusies vizuāli nepievilcīga vide.

Pašreiz teritorijā ir samērā maz saimniecību, kas nodarbotos ar uzņēmējdarbību. Aizkraukles pagasta daļā tās ir zemnieku saimniecība *Priediņas*, nodarbojas ar dārzeņu audzēšanu, SIA *Akācijas* - ar kokapstrādi (nodarbina 25 cilvēkus), zemnieku saimniecības *Pakalni* un *Ceplī* – nodarbojas ar tūrisma un atpūtas pakalpojumu sniegšanu.

Atpūta un tūrisms.

Aizsargājamā teritorijā vērojamas šādas atpūtas nodarbības: ekskursijas, pastaigas, pikniki, makšķerēšana, atsevišķās vietās peldēšanas, sauļošanās. Notiek arī masu pasākumi un sporta nodarbības. Tā, pie Aizkraukles pilskalna vairākkārt notikuši Līgo svētku uzvedumi, te darbojas deltaplanieristi. Jāatzīmē, ka savulaik Daugavā notika dažāda mēroga sacensības ūdens motosportā.

Raksturīgi, ka visas nodarbības notiek Daugavas labajā krastā, teritorijā, kas ir viegli pieejama, kā arī samērā bieži apdzīvota un intensīvi izmantota, bet reljefa apstākļu dēļ vizuāli ļoti pievilcīga. Te atrodas vairākas izcilas skatu vietas, no kurām pārredzama plašā Daugavas ieleja.

Daugavas kreisajā krastā atpūtas funkcija izpaužas ievērojami vājāk, taču attīstības priekšnoteikumi ir (piemēram, pastaigas, pikniki, dabas vērošana – paveras skaisti skati uz Daugavas ielejas augsto labo krastu).

Tomēr jāatzīmē, ka nostiprinoties privātīpašuma tiesībām patiesībā samazinās Daugavas ielejas pieejamība, jo tajā bez teorētiski visiem piejamās tauvas joslas upes krastā nav publiski pieejamu vietu, kas par tādām būtu uzskatāmas no tiesību normu viedokļa.. Arī ceļvežos reklamētie kultūras pieminekļi ir grūti pieejami, tie nav sagatavoti tūristu un atpūtnieku uzņemšanai.

2. Daugavas ielejas dabas parka teritorijas novērtējums.

2.1. Dabas parks kā vienota vērtība.

Dabas parks *Daugavas ieleja* tā pašreizējās robežās pārstāv to Daugavas ielejas posmu, kur relatīvi labi saglabājies *Daugavas senielejas fragments* ar tai raksturīgajām iezīmēm. Tās ir:

- ielejas uzbūve – platās terases upes krastos, ko norobežo pamatkrasta stāvās nogāzes;
- ainavu telpas plašums un skaistums, Daugavas dinamiskā klātbūtne šajā ainavā;
- senā apdzīvojuma struktūra un ceļu tīkls;
- tikai Daugavas ielejai raksturīgās un retās augu sugas;
- dabisko un pusdabisko biotopu fragmentu īpatnējs izvietojums ainavas telpā, ko nosaka gan dabas, gan kultūrvēsturiskie faktori.

Dabas parks *Daugavas ieleja* pārstāv senu *kultūrvēsturisko ainavu*, kurā gadsimtu gaitā, mijietekmējoties cilvēka darbībai un dabas apstākļiem, izveidojusies tā telpiskā struktūra, kuru redzam šodien un kurā saglabājušās agrāko laikmetu liecības materiālu objektu veidā, vietvārdos, nostāstos, cilvēku atmiņās. Tas ir *vienotais dabas un kultūras mantojums*, kas Daugavas ielejas dabas parkam piešķir īpašu vērtību.

Tādēļ dabas parka teritorijā vienlīdz nozīmīgas ir tās dabas un kultūras mantojuma vērtības, kas retuma, apdraudētības vai īpašās nozīmes dēļ tiek aizsargātas, pamatojoties uz tiesību aktiem, kā arī tās vērtības, kas piemīt dabas parka teritorijai, un kuru aizsardzība/pārvaldība nepieciešama, lai nodrošinātu Daugavas ielejas fragmenta ainavas ekoloģisko stabilitāti, kultūrvides vērtības un ielejas ainavas vienotību.

Atceroties Latvijas sabiedrības reakciju pagājušā gadsimta 60tos gados uz lēmumu būvēt Pļaviņu HES krāšņākajā un kultūrvēsturiski nozīmīgākajā Daugavas ielejas posmā, jāatzīst, ka pašreizējam dabas parkam piemīt vairākas unikālas, sabiedriski nozīmīgas vērtības. Proti:

- saglabājies Daugava senielejas posms ir zaudētās senielejas simbols, kas ir nozīmīga vērtība Latvijai kopumā;
- tā ir vienīgā vieta Daugavas vidustecē, kur saglabājies zaudētās senielejas ainavas diženums un dažādība.

Daugavas ielejas dabas parka vērtības, to telpiskais izvietojums, kā arī potenciālie riska faktori un to lokalizācija parādīta 1.5. pielikuma kartē.

2.2. Vērtīgie un īpaši aizsargājamie biotopi.

Par Daugavas ielejas dabas parka *dabas vērtībām* uzskatāmas aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu atradnes, aizsargājamie meža un pļavu, kā arī upju straujteču biotopi, tajā skaitā Eiropas nozīmes biotopi, ģeoloģiskie veidojumi (dolomītu atsegums – dabas piemineklis, ielejas nogāzes krauja dolomītos), avoti, lieli laukakmeņi.

Jānorāda, ka visu dabas parka teritoriju, tāpat kā jebkuru teritoriju, *pārklāj* biotopi, kurus var diagnosticēt un klasificēt pēc dažādām pazīmēm, vai arī atbilstīgi dažādiem mērķiem. Izdalot no vispārējā biotopu klājuma *vērtīgos un īpaši aizsargājamos*

biotopus, tiek veikts tiesisks akts. Tas turpmāk nosaka dabas aizsardzības mērķus un to sasniegšanai nepieciešamās rīcības.

Daugavas ielejas dabas parka teritorijā tiesiski definētos aizsargājamus biotopus pārstāv ielejas stāvo nogāžu un gravu meži, pļavas Daugavas krastos un vietumis arī ielejas nogāzēs, mazo upīšu straujteču posmi, avoti un avoksnāji, kā arī dolomītu atsegumi.

Jānorāda, ka dažādos klasifikatoros nosauktie un aprakstītie mežu un pļavu biotopu tipi *tīrā veidā* dabā pārstāvēti mazās platībās un veido izteiktas mozaīkas, kas ievērojami apgrūtina to lauka izpēti un kartēšanu, kā arī, ja tas nepieciešams, atšķirīgu dabas aizsardzības pasākumu izstrādāšanu.

Dabas parka teritorijā sastopamie biotopi detaliski aprakstīti 1.4.3. sadaļā. Tādēļ šeit atzīmēsim tikai tos **biotopu tipus**, kuri ar Latvijas valsts vai Eiropas Savienības tiesību aktiem atzīti par aizsargājamiem. Daugavas ieleja visā garumā ir viena no interesantākajām un bioloģiskās daudzveidības skatījumā vērtīgākajām teritorijām, tādēļ iespēju robežās norādīts arī uz vērtībām, kas pašreiz Latvijā tiesiski netiek aizsargātas, bet ir nozīmīgas tieši dabas parka teritorijai.

Informācija par aizsargājamiem biotopiem apkopota 3. tabulā.

3. tabula.

Aizsargājамie biotopi dabas parka *Daugavas ieleja* teritorijā.

N.p.k.	Biotopi	Aizsardzības statuss		Situācija dabas parkā
		ES*	LV**	
Meža biotopi				
1.	Ozolu, liepu, kļavu un gobu meži gravās un upju ieleju nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 45 grādu leņķi		MK noteik. 421/2000.	Visa Daugavas ielejas pamatkrasta nogāze, gravas
2.	Lapu koku meži ar lielo raganzālīti <i>Circaea lutetiana</i>		MK noteik. 421/2000.	Teritoriāli sakrīt ar iepriekšējā tipa izplatību
3.	Nogāžu un gravu meži	9180*		Teritoriāli atbilst LR** biotopu tipiem
4.	Priežu meži ar meža silpurenī <i>Pulsatilla patens</i>		MK noteik. 421/2000	Terases virsmā
Pļavu biotopi				
1.	Kailās pļavauzītes <i>Helictotrichon pratense</i> pļavas	6210	MK noteik. 421/2000.	Abi biotopu tipi sastopami vienviet, veido mozaikas
2.	Stepes timotiņa <i>Phleum phleoides</i> pļavas		MK noteik. 421/2000.	
3.	Smiltāju pļavas (E.1.2.) un stepju pļavas (E.1.4.) ar aizsargājamām sugām <i>krustlapu drudzeni</i> un <i>naudiņu saulrozīti</i>		Latvijas biotopu klasifikators MK noteik. 396/2000.	Labi saglabājušās pļavas, <i>bioloģiski nozīmīgās</i>
Citi biotopi				

1.	Upju straujtecēs	3260		Karikstes upe, Lipsēnu un Ašķeres strauts
2.	Avoti, kas veido avotkaļķus	7160*		Daugavas krasta nogāzē
3.	Kaļķiežu (šajā gadījumā -dolomītu) atsegumi	8210		Daugavas krasta nogāzē, tajā skaitā ģeoloģiskais piemineklis

Piezīmes: ES* - Biotopu direktīva (biotopa tipa numurs Eiropas klasifikātorā, zīme * norāda, ka biotops ir prioritārs).

LV** - Latvijas valsts tiesību akti:

MK noteikumi 421./2000. *Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu.*

MK noteikumi Nr. 396/2000. *Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu.*

Gan mežu, gan pļavu biotopi ir kopumā ir saglabājušies labā stāvoklī. Līdzšinējais dabas aizsardzības režīms, ka arī zemes izmantošanas intensitātes samazināšanās pēdējos 10 gados ir veicinājuši renaturalizācijas procesu attīstību.

Tas nozīmē, ka agrākie tīrumi, sevišķi Daugavas ielejā, pārvēršas par atmatām un pakāpeniski notiek pļavu cenožu atjaunināšanās. Savukārt mērena noganīšana pļavās, kas tādas pastāv ilgstoši, veicina reto un aizsargājamo augu populāciju atjaunināšanos. Tikai vietumis, uz ielejas nogāzēm un terasēm vērojama atmatu un pļavu aizaugšana ar krūmiem.

Dabas parka *Daugavas ieleja* īpašā vērtība ir **platlapju meži** uz stāvajām Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzēm un gravās. Tie pārklāj labā krasta nogāzi gandrīz pilnībā, veidojot šauru, garu joslu. Tikai vietumis uz nogāzes ir nelieli nogāžu pļavu nogabali, kas ir sugām bagāti un ainaviski ļoti nozīmīgi.

Konkrētos Daugavas ielejas apstākļos gobu, ošu un liepu gāršu platības nav lielas, un tās ir tik mozaikveidīgi saistītas ar baltalkšņu gāršām, ka to robežas praktiski nav nosakāmas dabā un uzkartējamas. Tādēļ tādu nogāžu mežu praktiskā aizsardzība ir iespējama tikai, aizsargājot visus nogāžu gāršu masīvus kopumā kā specifiskus ekoloģiskos apstākļos izveidojušos, nedalāmus kompleksus.

Turklāt nogāžu meži no praktiskās dabas aizsardzības viedokļa pārstāv kompleksus veidojumus, jo tajos atrodamas retās un aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas, avoti, dolomītu atsegumi, kas paši par sevi arī ir aizsargājami biotopi (skat. 3. tabulu).

Otra īpašā dabas vērtība dabas parka teritorijā ir **pļavas**. Par tām detaliski rakstīts 1.4.3. sadaļā.

3. tabulā atrodami aizsargājamo pļavu biotopu nosaukumi atbilstīgi LR tiesību aktos lietotajai klasifikācijai. Tāpat kā meži, pļavas vienlaikus ir arī reto un aizsargājamo augu sugu augtēnes, tur ir arī putnu ligzdošanas vietas. Tātad arī pļavas dabā ir kompleksi

aizsargājami dabas elementi, un ideāla variantā katram pļavas nogabalam būtu nepieciešams savs dabas aizsardzības/pārvaldības plāns.

Vērtību un risku kartē (skat. 1.5. pielikumu) parādītas bioloģiski vērtīgās pļavas, kuru kontūras noteiktas Latvijas pļavu inventarizācijas darbā (Pļavu inventarizācija...,2000.-2002.), un kas ir iekļautas Lauku atbalsta dienesta programmās, un par to kopšanu zemesīpašnieki var saņemt papildus hektāra maksājumus.

Ņemot vērā pļavu īpašo nozīmi Daugavas ielejas vizuālajā veidolā, kartē atzīmētas arī ainaviski vērtīgās pļavas, kuru uzturēšana dabas parka telpiskajā struktūrā ir ne mazāk svarīga, salīdzinot ar bioloģiski vērtīgajām pļavām. Turklāt ainaviski vērtīgajās pļavās vietumis sastopamas retās un aizsargajamās augu sugas, un var sagaidīt, ka to populācijas pļavu kopšanas gadījumā attīstīsies dabas aizsardzībai labvēlīgā virzienā.

Ideāla variantā, sevišķi ņemot vērā atklāto platību nozīmi Daugavas ielejas ainavas telpiskajā struktūrā, kā arī vizuāli estētiskos apsvērumus, par saglabājamām būtu uzskatāmas visas pļavas, tajā skaitā jaunākās atmatu pļavas, it sevišķi - *lejā*, Daugavas terasēs un vairākās ainavu telpās ārpus ielejas. Ilgākā laika perspektīvā šīs pļavas var atjaunināties, un kļūt par dabiskām pļavām.

Tomēr tas nākotnes jautājums, jo pašreiz dabas parka teritorijā vēl nav nostabilizējusies īpašumu apsaimniekošana.

4.tabulā dotas 1.5. pielikuma kartē attēloto biotopu kopplatības dabas parka teritorijā.

4.tabula.

Vērtīgo biotopu platības (hektāros).

Biotopi	Kopplatība, ha	Tajā skaitā pagastu daļās		
		Aizkraukles	Sērenes	Skrīveru
Eiropas nozīmes meži	116,0	89,6	9,0	17,4
Meži ar retiem augiem	11,3	6,9	4,4	nav
Bioloģiski vērtīgās pļavas	32,6	27,9	3,7	1,0
Ainaviski vērtīgās pļavas	43,9	18,8	13,1	12,0

2.3. Aizsargājamās sugas.

Par aizsargājamām sugām plašāka informācija atrodama 1.4. sadaļā. Tādēļ šeit dosim tikai informācijas kopsavilkumu.

Augu sugas.

Aizsargājamo augu sugu saraksts dots 5. tabulā.

5. tabula.

Aizsargājamās augu sugas dabas parka *Daugavas ieleja* teritorijā.

N.p.k.	Augu suga	Aizsardzības statuss			Īpaša Daugavas
		ES*	LV**	SGrām.***	

					Ielejai
1.	Lielā raganzālīte (<i>Circaea lutetiana L.</i>)	Nav	MK not. 45/2001.	Apdraudēta	Jā
2.	Naudiņu saulrozīte (<i>Helianthemum nummularium (L.) Mill</i>)	Nav	MK noteik. 396/2000; 45/2001.	Reta	Jā
3.	Krustlapu drudzene (<i>Gentiana cruciata L.</i>)	Nav	MK noteik. 396/2000; 45/2001.	Reta	Jā
4.	Meža vizbulis (<i>Anemone sylvestris L.</i>)	Nav	Nav	Nav	Jā
5.	Ārstniecības indaine (<i>Vincetoxicum hirundinaria Medik.</i>)	Nav	Nav	Nav	Jā
6.	Briežsakne <i>Seseli libanotis (L.) W.D.J. Koch</i>	Nav	Nav	Nav	Jā

Piezīmes: - ES* - Biotopu direktīva.

- LV** - Latvijas republikas tiesību akti:

MK noteikumi Nr. 396/2000. *Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu.*

MK noteikumi Nr.45/2001. *Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi.*

- SGrām – Latvijas Sarkanā grāmata.

Sugu izplatības īpatnības, kā arī atradņu stavoklis aprakstīts 1.4.1. sadaļā. Šeit vēlreiz atzīmēsim tikai to, ka nosauktās sugas Latvijā sastopamas upju ielejās, un atradņu lielākā daļa konstatēta Daugavas ielejā.

Aizsargājamo augu atradnes Daugavas terašu pļāvās ir labā stāvoklī, acīmredzot, to ietekmējis apstākļi, ka pļavas līdz šim ir mēreni noganītas vai pļautas. Problemātiska varētu būt sauso pļavu pļaušana stāvajā terases nogāzē pret Daugavu, kas vienlaikus ir arī tauvas josla un 10 metru aizsargjosla. Šeit par apdraudējumu jāuzskata atpūtas vietas (ar teltīm un ugunskuru vietām) iekārtošana, jo tas var novest pie pļavu izstaigāšanas, piesārņošanas un augšanas apstākļu maiņām.

Lielā raganzālīte aug mitros nogāžu mežos, pašreiz tā konstatēta divās vietās, abas augtenes ir labā stāvoklī. Var sagaidīt, ka šī sugas izplatība ir plašāka, jo nogāžu mežos ir daudz piemērotu vietu. Būtu vēlams lielajai raganzālītei pievērst īpašu uzmanību, izstrādājot mežu apsaimniekošanas plānus.

Dzīvnieku sugas.

Dabas parka *Daugavas ieleja* teritorijā novērotās *putnu sugas*, to dzīvotņu stāvoklis un perspektīvas detaliski aprakstītas 1.4.2. sadaļā. Būtiskais eksperta vērtējums – aizsargājamo putnu populācijas dabas parka teritorijā ir nelielas, tādēļ speciāli pasākumi tieši putnu aizsardzībai nav uzskatāmi par prioritāriem.

Putnu populācijam dabas parka teritorijā nepastāv nopietni draudi, un nogāžu mežu aizsardzība, kā arī Daugavas ielejas ainavas kopējās biologiskās daudzveidības saglabāšana var turpmāk veicināt arī putnu dzīvotņu pavairošanos. Jāpiezīmē, ka putnu klātbūtne ainavā ir arī estētiska un emocionāla vērtība.

6. tabulā dots dabas parka teritorijā novēroto aizsargājamo putnu sugu saraksts.

6. tabula.

Dabas parka *Daugavas ieleja* teritorijā novērotās aizsargājamās putnu sugas.

N.p.k.	Putnu suga	Aizsardzības statuss		Situācija dabas parkā
		ES*	LV**	
1.	Lauku piekūns (<i>Falco tinnunculus</i>)	Nē	MK noteik. 396/2000.	Iespējams, ligzdo
2.	Laukirbe (<i>Perdix perdix</i>)	Jā	MK noteik. 396/2000.	Ligzdo 1 pāris
3.	Grieze (<i>Crex crex</i>)	Jā	MK noteik. 396/2000.; 45/2001.	8 novērojumi
4.	Baltmugurdzenis (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	Jā	MK noteik. 396/2000.; 45/2001.	Redzēts 1 putns
5.	Vidējais dzenis (<i>Dendrocopos medius</i>)	Jā	MK noteik. 396/2000.; 45/2001.	2 novērojumi
6.	Baltais stārķis (<i>Ciconia ciconia</i>)	Jā	MK noteik. 396/2000.	3 ligzdas
7.	Brūnā čakste (<i>Lanius collurio</i>)	Jā	MK noteik. 396/2000.	Redzēts 1 putns

Piezīmes: ES* - Putnu direktīva, atbilstīgie saraksti;

LV** - Latvijas Republikas tiesību akti:

MK noteikumi Nr. 396/2000. *Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu.*

MK noteikumi Nr.45/2001. *Par mikroliegumu izveidošanu, aizsardzību un apsaimniekošanu.*

Vēl kā aizsargājama suga atzīmējams lielais susurs - *Myoxus (Glis) glis*, kura aizsardzības statusu nosaka abi iepriekšējās tabulas piezīmēs minētie Ministru kabineta noteikumi. Tā kā Daugavas ielejas pamatkrasta nogāzes platlapju meži ir lielajam susuram piemērota dzīvotne, un ir ziņas par viņa klātbūtni, turpmāk nepieciešami plašāki populācijas izpētes darbi.

2.4. Kultūrvēsturiskās vērtības.

Kultūrvēsturiskās vērtības ir neatņemama Daugavas ielejas ainavas telpas sastāvdaļa. Tāpat kā dabas vērtības, kultūrvēsturiskās vērtības ir daudzveidīgas, un viena no atšķirības pazīmēm ir aizsardzības tiesiskais statuss. Tādēļ arī nodalītas vairākas kultūrvēsturisko vērtību grupas.

Valsts aizsardzībā esošie pieminekļi.

1. Aizkraukles pilskalns (Augstie kalni) ar senpilsētu un kapukauku – valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis, Nr.127;
2. Aizkraukles viduslaiku pilsdrupas – valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis, Nr.108;
3. Lejasžagaru senkapi – valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis, Nr. 109.
4. Aizkraukles luterāņu baznīca – valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, Nr. 6155, tajā atrodas valsts nozīmes mākslas piemineklis – altārglezna.

Pirmie trīs pieminekļi atrodas privātajās zemēs, bet baznīca – savā īpašumā.

Citas vērtības.

Par nozīmīgām kultūrvēsturiskām vērtībām uzskatāmas senās mājvietas. Pašreizējā dabas parka teritorijā tādas ir *Žagari, Gridziņi, Dzirnava, Bērtnava, Lipsēni, Riebuļi, Brēķi, Mežameskas, Jaunzemji, Gudzēni, Kraujas*. Vairumā gadījumu mājvietas ainavā iezīmējas kā koku puduri, nereti pie tām ir lieli dārzi. Tādēļ senās lauku sētas vienlaikus ir arī ainavas ekoloģiskās struktūras elements, un vairo tās bioloģisko daudzveidību.

Par kultūrvēsturisku vērtību uzskatāmi senā, gar Daugavu vedošā ceļa posmi. Tos turpmāk varētu izmantot pastaigu un tūrisma taku tīkla veidošanai.

Par sociālu vērtību uzskatāmas tālo skatu vietas, no kurām pārskatāma visa Daugavas ieleja, un kas potenciāli piemērotas, lai tur iekārtotu skatu laukumus apmeklētāju vajadzībām.

Vienotais mantojums.

Daugavas ielejas īpatnība ir tāda, ka vienviet atrodas par vērtīgiem un aizsargājamiem atzītie dabas elementi un kultūras pieminekļi. Labākie piemēri – Aizkraukles pilskalns, kura nogāzēs un pakājē ir vērtīgas pļavas, kā arī Aizkraukles pilsdrupas, kur senās pils teritorijā ir bioloģiski vērtīgās pļavas.

Nosauktie objekti, respektīvi – vietas atbilst to vērtību kategorijai, ko starptautiskā aprītē sauc par *vienoto kultūras un dabas mantojumu*. Praksē tas nozīmē, ka rūpīgi jāsaņem aizsardzības prasības, lai nepieļautu šajās vietās nekādus bojājumus – ne pļavās, ne kultūras pieminekļos.

2.5. Ārējie riska faktori.

Daugavas ielejas dabas parks atrodas tādā situācijā, kas pati par sevi nosaka nopietnu risku esamību (skatīt 1.6. karti pielikumā). Tie ietekmē un turpmāk var ietekmēt dabas aizsardzības efektivitāti dabas parka teritorijā, kā arī turpmāko attīstību šajā vietā, kas ir daļa no Latvijas senās un arī pašreiz intensīvās attīstības joslas gar Daugavas krastiem.

Ārējo risku savlaicīga apzināšanās var kalpot par pamatu tam, lai visos attīstības plānos tiktu ievērots *ilgtspējības princips*. Tas attiecas gan tieši uz dabas parka teritoriju, gan uz apkārtējām pašvaldību teritorijām.

Pastāvošie riska faktori ir šādi.

- Atrašanās starp divām pilsētām - Aizkraukli un Jaunjelgavu, kā arī tas, ka Skrīveru ciema Institūta daļa teritoriāli ietilpst dabas parka teritorijā, rada vērā ņemamus

priekšnosacījumus turpmākā lauku urbanizācijas procesa attīstībai. Tas nozīmē, ka dabas parka teritorijā var izveidoties jaunas apbūves vienības, kas būs jauni ciemi. Pašreizējie dabas aizsardzības nosacījumi to neierobežo. Vienīgais ierobežojums saistās ar *Aizsargjoslu likuma* normu par apbūves aizliegumu vietās, kur plūdu varbūtīgums ir 1%.

- Lielo autoceļu tiešais tuvums, sevišķi tas attiecas uz automaģistrāli A6 (E22), pa kuru no Dīvajās līdz Aizpuriem iet dabas parka robeža, kā arī pirmās šķiras ceļu P87, kura nozīme pēc seguma asfaltēšanas pabeigšanas ir ievērojami pieaugusi.
- Nozīmīgu grants ieguves vietu atrašanās tieši pie dabas parka robežas Sērenes pagastā, kā arī perspektīvās atradnes, kas tāpat ārpus dabas parka, kā arī dabas parka teritorijā stiepjas Jaunjelgavas virzienā. Šo atradņu un izstrādāto karjeru esamība būtiski ietekmējusi dabas parka robežas noteikšanu Sērenes pusē, un atsevišķās vietās dabā robežu ir grūti identificēt.
- Būtisks riska faktors ir Pļaviņu HES. Ar to saistīti ekoloģiskā riska draudi iespējamo avāriju vai diversijas aktu gadījumā, kā arī lokālas seismiskas situācijas draudi, kas novērojami daudzu HES vietās. Tomēr jānorāda, ka šo draudu apzināšanās iedzīvotāju līmenī ir diezgan problemātiska, tas varētu vairāk attiekties uz politiķiem un attīstības plānotājiem.
- Līdz rekultivācijai par riska faktoru uzskatāma Aizkraukles izgāztuve, kas atrodas izstrādātajā Totēnu karjerā.

2.6. Riska faktori dabas parka teritorijā.

Par riskiem uzskatītas sagaidāmās negatīvās izmaiņas dabas procesu norisē, aizsargājamo vērtību (sugas, biotopi, kultūras mantojums, ainava) bojājumi konkrētās vietās un gadījumos,

- ja notiks kādi agrāk nenovērtēti procesi vai
- attīstīsies agrāk neprognozēta cilvēku saimnieciskā darbība, kas ir pilnīgi iespējami pārejas ekonomikas laikā.

Kā reāli pastāvoši un potenciāli pieaugoši riska faktori dabas parka teritorijā (jeb *iekšējie riska faktori*) atzīmējami sekojošie:

1. jaunās apbūves aktivizēšanās un zemes gabalu sadalīšana ainaviski vērtīgās un ekoloģiski jutīgās vietās, kas agrāk bija lauksaimniecības zemes;
2. vērtīgo pļavu degradācija, ja netiks veikti apsaimniekošanas pasākumi (tās var aizaugt ar krūmiem, tās var uzart, tās var pārāk intensīvi noganīt u. tml.);
3. lauksaimnieciskās darbības aktivizēšanās, kas var ietekmēt ainavas telpisko struktūru, samazināt tās bioloģisko daudzveidību un radīt gruntsūdeņu piesārņojuma draudus, sevišķi lejā – uz Daugavas terasēm, kur dominē smilšainas un granšainas augsnes;
4. erozijas procesu aktivizēšanās ielejas nogāzēs, gravu augšana Daugavas ielejas nogāzes augšdaļā;
5. pali un krastu noskalošanās ūdenskrātuves viļņošanās ietekmē; Daugavas krastos dabas parka teritorijā ar platajām terasēm palu varbūtība ir 1% (vienu reizi simts gados), un šādos gadījumos ar likumu noliegta applūstošo vietu apbūve.

Nosaukto riska faktoru teritoriālās izpausmes un varbūtējais ietekmes dziļums ir visai atšķirīgi.

Dabas parka ainaviskās kvalitātes un bioloģisko daudzveidību kopumā potenciāli visvairāk apdraud pirmie trīs faktori, taču to reālās izpausmes iespējamība dažādās parka daļās ir visai atšķirīga. Savukārt aizsargājamo biotopu esamība kādā konkrētā vietā kalpo kā regulators, un šādās vietās ar plānošanas starpniecību var nepieļaut vai vismaz samazināt risku iespējamību.

Kartē *Vērtības un draudi* (skat. 1.5. pielikumu) parādītas vietas, kur pastāv šādi riski.

- Ekoloģiskās situācijas pasliktināšanās blīvi apbūvētajā Institūta ciema teritorijā Skrīveru pagastā.
- Vides piesārņojuma un ielejas ainavu estētiskās kvalitātes samazināšanās riski vietās, kur varētu attīstīties jaunā apbūve.
- Karjera un izgāztuves radītie ekoloģiskie un psiholoģiskie riski, kas samazina dabas parka Sērenes pagasta daļas vērtību kopumā.
- Augsnes un gravu erozijas riski Daugavas ielejas nogāzes augšējā daļā.
- Varbūtīgi palos applūstošās teritorijas Daugavas krastos.

Raugoties no dabas parkā dzīvojošo un zemes īpašnieku interesēm, nosauktie riska faktori uzskatāmi par viņu rīcības un attīstības ieceru ierobežojumiem. Tādēļ nākamais solis pēc dabas aizsardzības plāna izstrādāšanas būtu Daugavas ielejas dabas parka kopējā un *stratēģiskā attīstības plāna* izstrāde.

3. Dabas parka *Daugavas ieleja* aizsardzības un apsaimniekošanas mērķi.

3.1. Vispārējie ilglaika mērķi.

Par galvenajiem ilglaika mērķiem uzskatāmi šādi.

- Nodrošināt pēc HESu izbūves saglabātā Daugavas senielejas fragmenta kultūrvēsturiskās ainavas telpiskās struktūras un daudzveidības turpmāko aizsardzību, kopšanu un veidošanu, kā arī unikālā vienotā dabas un kultūras mantojuma aizsardzību.
- Nodrošināt biotopu klājuma un īpaši vērtīgo, Daugavas ielejai raksturīgo biotopu saglabāšanu un attīstību, lai uzturētu un vairotu dabas daudzveidību.
- Nodrošināt dabas un kultūras mantojuma saglabāšanas un attīstības mērķu līdzsvarošanu konkrētos apstākļos, tādējādi radot apstākļus ilgtspējīgai attīstībai.
- Nodrošināt labvēlīgu vidi dabas parka teritorijas vietējiem iedzīvotājiem viņu dzīvesdarbībai un turpmākajai attīstībai, kā arī dabas parka teritorijas pieejamību dabas un kultūras tūrisma attīstībai.

3.2. Dabas parka teritorijas vērtību aizsardzības mērķi.

Dabas parka Daugavas ieleja dabas aizsardzības rīcību plāns tiek izstrādāts 10 gadu ilgam laikam, kas ir vidēja termiņa plāns.

Darbībai norādītajā laikā izvirzāmi šādi mērķi.

1. Atrisināt dabas parka teritorijas dabas aizsardzības pārvaldības institucionālos jautājumus.
2. Sekmēt un nodrošināt Daugavas ielejai raksturīgo reto un īpaši aizsargājamo, tajā skaitā Eiropas nozīmes sugu un biotopu aizsardzību un attīstību.
3. Sekmēt ekoloģiski nozīmīgu ainavas elementu saglabāšanu, vides sakopšanu, tās kvalitātes uzlabošanu.
4. Palielināt dabas parka teritorijas pieejamību atbilstīgi sabiedrības dabas un kultūras tūrisma, kā arī atpūtas vajadzībām.
5. Nodrošināt dabas parka un tam piegulošās teritorijas dabas un kultūras mantojuma aizsardzības prasību ievērošanu dažādos plānos un plānojumos.
6. Nodrošināt nepieciešamo pētījumu veikšanu un lokālās informācijas uzkrāšanu, datu bāzes veidošanu dabas aizsardzības pasākumu un to efekta monitoringa vajadzībām.
7. Veicināt sadarbību un interešu līdzsvarošanu starp dabas parka iedzīvotājiem, pašvaldībām, nodrošināt vietējo iedzīvotāju un sabiedrības iesaistīšanos visos plānošanas darbos.
8. Informēt sabiedrību par dabas parka vērtībām, aizsardzības mērķiem un rīcībām.

No nosauktajiem mērķiem 2.,3. un 4. uzskatāmi par tiešajiem dabas parka pastāvēšanas un funkcionēšanas mērķiem.

Savukārt 1.,5. un 6. mērķis paredzēti kā iepriekš nosaukto mērķu sasniegšanai nepieciešamais nodrošinājums vai atbalsts.

7. un 8. mērķis orientēts uz sabiedrisko attiecību veidošanu – gan dabas parka iekšpusē, gan virziena *uz āru* (ja pieņem, ka dabas parks funkcionē kā veselums). Arī tas ir sava veida nodrošinājums, jo bez iedzīvotāju atbalsta dabas parka tiešo dabas aizsardzības mērķu sasniegšana var kļūt neiespējama.

Jānorāda, ka gan atsevišķie aizsardzības mērķi, gan turpmāk aprakstītie konkrētie apsaimniekošanas pasākumi patiesībā ir savstarpēji saistīti. Turklāt savstarpējā saistība izpaužas dažādos veidos:

- kā savstarpēji saistītas vai papildinošas rīcības,
- kā kopēja vieta, kur veicami dažādi pasākumi,
- kā saistība laikā (vienlaicīgums vai loģiska secība).
-

Minēto apstākļu dēļ problemātiska ir patieso prioritāšu noteikšana jo tās var būt saistītas ar kritisko situāciju risināšanu (svarīgs ātrs efekts), vai arī – ar ilglaika mērķiem (sistemātiska darbība, taču efekts parādās lēnām).

Daugavas ielejas dabas parka gadījumā par *prioritārām* uzskatītas tās rīcības, kas saistās ar dažādu lēmumu pieņemšanu un plānošanu dažādos līmeņos. Ja tās tiks savlaicīgi atrisinātas, tad veiksmīgāk būs iespējams risināt tālākos pasākumus, kā arī realizēt praktisko dabas aizsardzību (biotopu apsaimniekošana, vides kopšana, atpūtas vietu un taku iekārtošana un kopšana, apmeklējumu organizēšana u.c.).

3.3. Piegulošās teritorijas dabas un vides aizsardzības mērķi.

Šo mērķu noteikšana saistāma ar pastāvošajiem ārējiem riska faktoriem (skatīt 2.6. sadaļu), kas ietekmē situāciju dabas parka teritorijā, kā arī dabas aizsardzības plānā paredzēto rīcību un pasākumu efektivitāti ilglaika skatījumā.

Tādēļ būt vēlams, lai vietējo pašvaldību vai reģionu attīstības plānos tāda informācija parādītos, jo aizsargājamās teritorijas nevajadzētu uzskatīt par *salām*, bet gan par plašāku teritoriālo sistēmu sastāvdaļām.

Šādus Daugavas ielejas dabas parka dabas aizsardzības mērķus atbalstošus dabas un vides aizsardzības pasākumus jāplāno visos trijos pagastos, iespējams, arī Aizkraukles un Jaunjelgavas pilsētās, kas robežojas ar dabas parka teritoriju.

Īpašu uzmanību tam jāpievērš Sērenes un Skrīveru pagastos, kur jau pašreiz pastāv vērā ņemami riska faktori un paredzams, ka nākotnē to ietekme pastiprināsies.

Sērenes pagastā no plānotajām rīcībām Daugavas ielejā ārpus dabas parka robežām lielā mērā ir atkarīga Daugavas ielejas ainavas vizuālās vienotības un raksturīgo īpatnību saglabāšana, kā arī turpmākais atbalsts dabas parka atpūtas funkcijas attīstībai. Protī, tādas iespējas var rasties, apsverot izmantoto karjeru un pēc slēgšanas – arī izgāztuves teritorijas rekultivācijas alternatīvas (pievērst uzmanību atpūtas objektu plānošanas iespējām).

Pašvaldību teritoriju plānojumos būtu jāparedz sekojošais:

- apdzīvojuma attīstības ekoloģiskie un sociālie nosacījumi, kā arī teritoriālie apsvērumi, rēķinoties ar Daugavas ielejas vizuāli telpisko struktūru;

- atpūtas vietu (publisko un maksas) un tūrisma/pastaigu maršrutu tīkla plānojumi;
- izmantoto grants karjeru rekultivācijas mērķu un paņēmienienu izvēle, rēķinoties ar turpmākām Daugavas ielejas dabas parka attīstības vīzijām;
- virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības pasākumus, kas saistās ar zemju izmantošanu lauksaimniecībā un apbūves blīvuma palielināšanos;
- detālplānojumu izstrādi tajās vietās, kur paredzama jaunas koncentrētas apbūves veidošanās, ražošanas vai lielu atpūtas centru attīstība.

Visos minētajos gadījumos nepieciešams ietekmes uz vidi un sociālās ietekmes novērtējums.

4. Apsaimniekošanas pasākumi.

4.1 Apsaimniekošanas pasākumu apraksts.

Šajā nodaļā aprakstītie pasākumi ir nepieciešamais nodrošinājums dabas parka *Daugavas ieleja* dabas aizsardzības vidējā termiņa mērķu sasniegšanai. Tādā veidā tiktu īstenoti priekšnosacījumi tam, lai dabas parka teritorijas vienotība, dabas un kultūrvēsturiskās vērtības tiktu saglabātas atbilstīgi visām prasībām un standartiem. Tādējādi tiktu nodrošināta dabas parka pastāvēšana *Natura 2000* teritoriju vienotajā tīklā.

Apsaimniekošanas pasākumi ir grupēti atbilstīgi 3.2. sadaļā nosauktajiem mērķiem.

Plānoto apsaimniekošanas pasākumu teritoriālais izvietojums parādīts 1.7. pielikuma kartē *Rīcību plāns*.

1. mērķis: Atrisināt dabas parka teritorijas dabas aizsardzības pārvaldības tiesiskos un institucionālos jautājumus.

1.pasākums.	
<i>Izveidot dabas parka dabas aizsardzības koordinātoru/konsultanta dienestu.</i>	
Motivācija	Dienests, vai vismaz viens cilvēks, kas pārzina dabas parka teritoriju un visus dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus, nepieciešams tāpēc, ka dabas parka teritorijā ir ap 200 zemes īpašumu, tikai 1/3 no īpašniekiem dzīvo tā teritorijā; teritorijā ir 3 pašvaldības, darbojas dažādi projekti (uzsākti, ieplānoti). Visu šo darbību nepieciešams koordinēt, sekot plānoto pasākumu izpildei, nepārtraukti uzturēt kontaktus ar vietējiem iedzīvotājiem.
Izpildes laiks	2005.gads
Apjoms	Vismaz 1 cilvēks
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, sabiedriskās organizācijas
Nepieciešamais nodrošinājums	Vienošanās par veidu, kādā dienestu var izveidot, pēc tam izstrādāt nolikumu par pienākumiem.

2.pasākums.	
<i>Sagatavot dabas parka robežu maiņu priekšlikumu.</i>	
Motivācija	Dabas parka robežu ieteicams mainīt 2 vietās (skatīt <i>Rīcību karti</i>): (1) ap Kraukļakmeni, kas ir kultūras piemineklis, bet atrodas otrpus ceļam un ir atrauts no pārejās dabas parka teritorijas, (2) Dīvajas un Daugavas krastā, kur lauku ceļš nošķir vienu zemes īpašumu no vienotās palienes teritorijas (Palatu ainavu telpā).
Izpildes laiks	2005. gads
Apjoms	2 objekti
Atbildīgais	Eksperti, Vides ministrija
Nepieciešamais nodrošinājums	MK lēmuma projekts

3. pasākums.	
<i>Sagatavot priekšlikumu par Ozolkalnu dabas lieguma izslēgšanu no dabas liegumu saraksta.</i>	
Motivācija	Ozolkalna liegums savulaik, pirms 30 gadiem tika izveidots savvaļas bišu un kameņu aizsardzībai. Pašreiz atradni var uzskatīt par zudušu, jo dabas apstākļi pārāk izmainījušies. Taču liela vērtība ir <i>Ozolkalnu</i> nogāzē augošie platlapju meži, kas ir Eiropas nozīmes biotops. Pārmitrais baltalksnājs pakājē izaudzis 70tos gados meliorētas pļavas vietā, un tam nav aizsargājama biotopa vērtības. <i>Ozolkalnu</i> nogāze (Daugavas senielejas krasts) tiek integrēta dabas parka struktūrā kā daļa no dabas lieguma zonas.
Izpildes laiks	2005. gads.
Apjoms	1 objekts.
Atbildīgais	Dabas aizsardzības pārvalde, Vides ministrija
Nepieciešamais nodrošinājums	MK lēmuma projekts.

2. mērķis: sekmēt un nodrošināt Daugavas ielejai raksturīgo reto un īpaši aizsargājamo, tajā skaitā Eiropas nozīmes sugu un biotopu aizsardzību un attīstību.

1. pasākums.	
<i>Privāto mežu apsaimniekošanas plānos paredzēt pasākumus, kas veicina platlapju mežu atjaunošanos un saglabāšanos.</i>	
Motivācija	Mežu aizsardzība ietver ne tikai dažādu ciršu aizliegumus, bet arī – sekošanu to attīstības gaitai. Meži Daugavas ielejas senkrasta nogāzēs un gravās veidojušies atšķirīgos ekoloģiskos apstākļos, tie ir dažāda vecuma, ar atšķirīgu koku sugu sastāvu. Tādēļ katrā konkrētā vietā (zemes īpašumā) jāplāno tāda mežu apsaimniekošana, kas veicina tieši platlapju mežu atjaunošanos, nodrošina to stabilitāti un sugu daudzveidību. Pašreizējā mežu apsaimniekošanas praksē tas netiek plānots.
Izpildes laiks	Apsaimniekošanas plāna izstrādes laiks.
Apjoms	Vispirms īpašumi, kas atrodas Daugavas ielejas nogāzē un gravās (skat. 1.9. pielikumu).
Atbildīgais	Dabas parka koordinātors, īpašnieki
Nepieciešamais nodrošinājums	Kopīga mežu aizsardzības un kopšanas koncepcija visam dabas parkam.

2. pasākums.	
<i>Privāto mežu apsaimniekošanas plānos paredzēt pasākumus, kas nodrošina īpaši aizsargājamās sugas lielā raganzālīte (<i>Circaea lutetiana</i> L.) aizsardzību</i>	
Motivācija	Pašreiz dabas parka teritorijā zināmas divas <i>lielās raganzālītes</i> atradnes; tās augtenes ir saistītas ar nogāžu pakāju mitrākajiem mežiem. <i>Lielā raganzālīte</i> ir apdraudēta un reta suga, tādēļ jānodrošina katras augtenes saglabāšanu.

	Tam pievēršama īpaša uzmanība, izstrādājot meža apsaimniekošanas plānus katram meža īpašumam, kas atrodas Daugavas ielejas senkrasta nogāzē.
Izpildes laiks	Apsaimniekošanas plāna izstrādes laiks.
Apjoms	Vispirms īpašumi, kas atrodas Daugavas ielejas nogāzē (skat. 1.9.pielikumu).
Atbildīgais	Dabas parka koordinātors, īpašnieki.
Nepieciešamais nodrošinājums	Informācija par aizsargājamo augu sugu, tās ekoloģiju un izplatību.

3.pasākums.

Izstrādāt kopīgu mežu aizsardzības un kopšanas koncepcija visam dabas parkam.

Motivācija	Daugavas senielejas nogāzes un gravu meži ir vieta, kur pārstāvēti ne tikai vērtīgie meža biotopi, bet arī reto un aizsargājamo sugu dzīvotnes, dolomītu atsegumi, pa gravām tekošo upīšu straujtecēs. Tā ir daudzfunkcionāls veidojums, un dabas aizsardzības pasākumiem jābūt tā saskaņotiem, lai viena biotopa tipa aizsardzības prasības nepadarītu neiespējamu cita biotopa aizsardzību. Tādēļ nepieciešama kopīga koncepcija, kas kalpotu par pamatu atsevišķu meža apsaimniekošanas plānu izstrādei.
Izpildes laiks	2005. gads
Apjoms	Visa nogāzes platība – aptuveni 107 ha.
Atbildīgais	Dabas parka koordinātors, sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi
Nepieciešamais nodrošinājums	Lēmuma pieņemšana, metodikas izstrāde.

4.pasākums.

Kopt bioloģiski un ainaviski nozīmīgās pļavas.

Motivācija	Pļavas ir Daugavas ielejas otrs nozīmīgākais dabas elements un biotops ar bioloģisku un ainavisku nozīmi. Pļavas atrodas gan uz terasēm lejā, gan uz stāvajam nogāzēm. Tās ir regulāri jākopj - jāapļauj, jācērt krūmi (kur tas nepieciešams). Vērtīgo pļavu kontūras parādītas <i>Rīcību kartē</i> (1.7. pielikums).
Izpildes laiks	Sistemātiski.
Apjoms	Visa norādītā platība 76,5 ha, tajā skaitā – bioloģiski nozīmīgās: 32,6 ha, ainaviski nozīmīgās:43,9 ha. Skatīt 1.9. pielikumu.
Atbildīgais	Zemes īpašnieki, dabas parka koordinātors .
Nepieciešamais nodrošinājums	Informācija par vērtībām, iekļaušana Lauku atbalsta dienesta programmā.

3. mērķis: Sekmēt ekoloģiski nozīmīgu ainavas elementu saglabāšanu, vides sakopšanu, tās kvalitātes uzlabošanu.

1.rīcība.

<i>Izstrādāt ainavu plānojumus dabas parka teritorijā nodalītajām ainavu telpām.</i>	
Motivācija	Ainavas telpiskā struktūra lielā mērā nosaka un veicina bioloģisko daudzveidību; ainava ir estētiskais resurss, tai ir nepārvērtējama nozīme cilvēku dzīvē. Ainavu nevar kopt, aizsargāt vai veidot, balstoties uz vispārīgiem spriedumiem, bet gan atbilstīgi katras vietas individuālajām īpatnībām (dabas faktori, apgūšanas veids un pakāpe stāvoklis u.c.). Tādēļ izstrādājami konkrēti ainavas kopšanas plāni katrai no dabas parka nodalītajām ainavu telpām.
Izpildes laiks	2006.-2008.g.
Apjoms	Pavisam 18 telpas, prioritārās ir 4 : <i>Brēķu, Aizkraukles muižas, Palatu un Birznieku.</i> (Skatīt 1.7. pielikuma kartē).
Atbildīgais	Pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvalde.
Nepieciešamais nodrošinājums	Lēmumu pieņemšana, iedzīvotāju atbalsts un piedalīšanās, finanšu līdzekļi.

4. mērķis: Palielināt dabas parka teritorijas pieejamību atbilstīgi sabiedrības dabas un kultūras tūrisma, kā arī atpūtas vajadzībām.

<i>1.pasākums.</i>	
<i>Izstrādāt vienotu tūrisma un atpūtas vietu un norises plānojumu.</i>	
Motivācija	Pašreiz Aizkraukles un Skrīveru pagasts ir izstrādājis kopīgu dabas takas iekārtošanas un aprīkošanas projektu. Tomēr atpūtas un tūrisma organizācija ir plašāks jautājums, jo saistāms ar apskates objektu izvēli un sagatavošanu apskatei, ar informācijas sagatavošanu, ar pieļaujamo slodžu noteikšanu. Turklāt visas vietas un aprīkojuma elementi nevar tikt sagatavoti un iekārtoti vienlaikus. Tādēļ jāizstrādā kopīgs plāns, kas kalpotu par pamatu visas rīcības saskaņošanai ilgāku laiku. 1.8. pielikumā dots priekšlikums, kādā veidā varētu plānot un organizēt atpūtu un tūrisma dabas parka teritorijā. Taču šādu plānojumu jāizstrādā atsevišķi, ņemot vērā zemes īpašnieku un pašvaldību intereses, ka arī dabas aizsardzības apsvērumus katrā konkrētajā vietā.
Izpildes laiks	2006.gads.
Apjoms	Dabas parka teritorija.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Vienošanās par tāda plānojuma nepieciešamību. Metodikas izstrāde.

<i>2.pasākums.</i>	
<i>Iekārtot takas dabā.</i>	
Motivācija	Visām takām dabā jābūt saskatāmām, viegli izejamām, drošām, kā arī viegli kopjamām
Izpildes laiks	Nepārtaukti.
Apjoms	Pašreiz – 11 kilometri (pēc Aizkraukles un Skrīveru pagastu izstrādātā projekta 2004.g.), bet turpmāk – atbilstīgi kopējam

	plānojumam. Pēc pašreizējiem priekšstatiem (skat. 1.8. pielikumu) kopējais marķēto kājnieku taku kopgarums varētu būt 11 kilometri, bet izziņas taku kopgarums – 1,8 km.
Atbildīgais	Pašvaldības, zemes īpašnieki, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Materiālie līdzekļi, sabiedrības piedalīšanās. Projekti.

3. pasākums.

Izstrādāt plānus un projektus atpūtas vietām

Motivācija	Jau pašreiz dabas parka teritorijā ir vietas, kur apmetas un atpūšas cilvēki, un kas ir galvenie pievilksanas centri. Taču šīs vietas nav labiekārtotas, nav koptas, un tur ir piesārņojums, vērojami dabas un vērtīgo apskates objektu bojājumi. Tādēļ pašreiz biežāk apmeklētajām vietām izstrādājami iekārtošanas un izmantošanas plāni un projekti. To realizācija uzskatāma par dabas aizsardzības pasākumu, jo tādējādi iespējams pasargāt blakus esošās vērtības no bojājumiem.
Izpildes laiks	2005.-2007. gads
Apjoms	Pavisam 4 (skatīt 1.7. pielikumu <i>Rīcības</i>): <ul style="list-style-type: none"> • <i>Cepļos</i> (saistībā ar ģeoloģijas pieminekļa – dolomītu atseguma sagatavošanu apskatei), • klusās atpūtas vieta pie Daugavas (starp Lipsēnu strautu un upi), • vieta ap <i>Lasmaņu</i> karjera ūdenskrātuvi, • vieta pie Daugavmalas meža, perspektīvā – kopā ar rekultivēto Bruņinieku karjeru.
Atbildīgais	Pašvaldības, zemes īpašnieki, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Projektu izstrāde, līdzekļi.

4. pasākums.

Izstrādāt ekoloģiskos nosacījumus atpūtas un tūrisma vietu plānošanai, projektēšanai un izmantošanai atbilstīgi Daugavas ielejas dabas aizsardzības mērķiem.

Motivācija	Daugavas ieleja ar saviem īpatnējiem dabas apstākļiem, vērtīgajiem biotopiem, kultūrvēstures pieminekļiem un mantojumu kopumā, ir <i>trausla</i> attiecība pret atpūtas slodzēm. Katrā atsevišķā atpūtas vietā tās ir jānormē jau projekta laikā.
Izpildes laiks	2005.g.
Apjoms	Metodiskie norādījumi.
Atbildīgais	Dabasparka koordinātors, pašvaldības.
Nepieciešamais nodrošinājums	Atrast izpildītāju.

5. pasākums.

Projektēt un iekārtot tālo skatu laukumus.

Motivācija	Piedāvātās vietas ir viegli pieejamas, no tām paveras plaši untāli skati pāri visai Daugavas ielejai. Tās ir piemērotas, lai
------------	--

	tur iekārtotu skatu laukumus.
Izpildes laiks	2006. g.
Apjoms	Divi, pie <i>Cepļiem</i> un <i>Liepkalniem</i> . (Skatīt 1.7. pielikumu - <i>Rīcības</i>).
Atbildīgais	Dabas parka koordinātors, zemes īpašnieki.
Nepieciešamais nodrošinājums	Zemes īpašnieku piekrišana, īpašuma tiesību sakārtošana, apsaimniekošanas nosacījumi

6. pasākums.

Sagatavot un izietot dabā informācijas plāksnes par dabas parku kopumā un par konkrētām vietām.

Motivācija	Pasākums nodrošinās dabas parka atpazīstamību, padarīs ērtāku un drošāku jebkuru apmeklējumu
Izpildes laiks	2005. 2006.g.
Apjoms	6 – par dabas parku kopumā, 12 – par konkrētām vietām. Izvietojumu skatīt 1.7. pielikumā <i>Rīcības</i> .
Atbildīgais	Pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvalde
Nepieciešamais nodrošinājums	Tekstu sagatavošana, dizaina ideja.

7. pasākums.

Projektēt un iekārtot automašīnu stāvvietas.

Motivācija	Automašīnu stāvvietas ir nepieciešamais dabas parka apmeklējuma nodrošinājums, tas palīdz organizēt apmeklētāju plūsmas un aizsargāt vietas, kur nedrīkst iebraukt ar auto.
Izpildes laiks	2005.-2006. g.
Apjoms	6, prioritāri 4 – divas pie augstajām skatuvietām, 1 pie Viršu DUS un 1 - pie Dīvajās (skatīt 1.7. pielikumu – <i>Rīcības</i>).
Atbildīgais	Pašvaldības, dabas parka koordinātors, zemes īpašnieki.
Nepieciešamais nodrošinājums	Projekti, saskaņojums ar zemes īpašniekiem.

8. pasākums.

Nodrošināt atpūtas un tūrisma vietu un labiekārtojuma elementu kopšanu un uzturēšanu.

Motivācija	Ja labiekārtotās atpūtas vietas netiek koptas un uzturētas, tās patiesībā pārstāj pildīt savu uzdevumu un kļūst nelietojamas. Dabas parka teritorijā kopšanas un uzturēšanas darbu var traucēt tas, ka praktiski visas zemes ir privāts īpašums, un ne katrs īpašnieks vēlas kopšanas darbā iesaistīties. Tādēļ jāmeklē kādi kopīgi risinājumi, piemēram, tā varētu būt aprūpes dienesta veidošana, darbā iesaistot bezdarbniekus vai bērnus un jauniešus.
Izpildes laiks	Neatliekami
Apjoms	Takas, iekārtotās skatuvietas, autostāvvietas, atpūtas vietas.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, dabas parka koordinātors, īpašnieki.
Nepieciešamais nodrošinājums	Informācija par plānotajiem atpūtas vietu un taku iekārtošanas darbiem, kopšanas darbu veidiem; vienošanās un lēmumu pieņemšana

5. mērķis: Nodrošināt dabas parka un tam piegulošās teritorijas dabas un kultūras manojuma aizsardzības prasību ievērošanu dažādos plānos un plānojumos.

1. pasākums.	
<i>Ievilkt pagastu teritoriju plānojumos dabas parka un funkcionālo zonu robežas, nemt tās vērā pie zemes izmantošanas nosacījumu plānošanas.</i>	
Motivācija	Obligāta prasība.
Izpildes laiks	Plānojuma izstrādes laiks.
Apjoms	3 pagasti.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības.
Nepieciešamais nodrošinājums	Informācija, dabas aizsardzības plāns.

2. pasākums.	
<i>Izstrādāt dabas parka teritorijas stratēģisko attīstības plānu.</i>	
Motivācija	Pašreiz dabas aizsardzības plānu izstrādē galvenais uzsvars tiek likts uz biotopu aizsardzību, īpaši izceļot tos, kam aizsardzības statuss noteikts ar tiesību aktiem. Arī <i>Daugavas ielejas</i> dabas parka dabas aizsardzības plānam ir tādā orientācija. Tādēļ tikai garāmejojot pieminēti vispārējie dabas aizsardzības pasākumi, kas savā būtībā vērsti uz ainavas ekoloģiskā stāvokļa uzturēšanu, un tādējādi veicina īpaši vērtīgo biotopu saglabāšanu. Otrs apstāklis – dabas parks atrodas vietā, kur pastāv nopietni riski gan paša parka teritorijā, gan pie tā robežām. Parka teritorija ir apdzīvota, un iedzīvotājiem ir svarīgi zināt ne tikai ierobežojumus, bet arī attīstības iespējas. Stratēģiskais attīstības plāns būs šīs teritorijas līdzsvarotās attīstības plāns. Trīs atsevišķo pagastu teritoriju attīstības plāni un plānojumi šādu uzdevumu nevar pildīt, jo svarīgs priekšnosacījums ir dabas parka teritorijas vienotības ievērošana.
Izpildes laiks	2006.-2007. gads.
Apjoms	Stratēģiskais attīstības plāns.
Atbildīgais	Dabas aizsardzības pārvalde, vietējās pašvaldības.
Nepieciešamais nodrošinājums	Lēmumu pieņemšana, metodikas izstrāde.

2. pasākums.	
<i>Paredzēt teritoriju plānojumos izstrādājamo detālplānojumu vietas atbilstīgi dabas aizsardzības plāna ieteikumam.</i>	
Motivācija	Obligāta prasība.
Izpildes laiks	Plānojuma izstrādes laiks.
Apjoms	3 pagasti.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvalde.
Nepieciešamais nodrošinājums	Informācija. Metodika, kas ietver dabas aizsardzības prasības plašā nozīmē.

3. pasākums.	
<i>Paredzēt pasākumus dabas parkam piegulošās teritorijās, kas nepieciešami kā atbalsts dabas un kultūras mantojuma aizsardzībai.</i>	
Motivācija	Dabas parka teritorijā un tā tuvumā (aiz juridiskajām robežām) pastāv nopietni riska faktori, kas ietekmē un ietekmēs turpmāk dabas aizsardzību un attīstību dabas parka teritorijā. Tādēļ nepieciešami atbalstoši pasākumi teritorijās ārpus dabas parka, tuvu tā robežām.
Izpildes laiks	Pašvaldību teritoriju plānojumu izstrādes laiks.
Apjoms	3 pagasti.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības.
Nepieciešamais nodrošinājums	Informācija. Dabas parka dabas aizsardzības plāns.

4. pasākums.	
<i>Izstrādāt plānojumus vienotā dabas un kultūras mantojuma objektiem dabas parka teritorijā.</i>	
Motivācija	Vairākas vietas dabas parka teritorijā vienlaikus ir vērtīgi dabas objekti (pļavu biotopi) un kultūras pieminekļi, kā arī tūrisma ceļvežos popularizētas apskates vietas. Lai veiksmīgi pildītu visus trīs mērķus, nepieciešams izstrādāt detaliskus plānus, kas savstarpēji saskaņotu, līdzsvarotu nepieciešamās darbības, radītu nodrošinājumu šo vietu aizsardzībai.
Izpildes laiks	Uzsākt 2005.g.
Apjoms	2 projekti (skatīt <i>Rīcību plānu</i>): <ul style="list-style-type: none"> • Aizkraukles pilsdrupu apkārtnē, • Aizkraukles pilskalna kompleks.
Atbildīgais	Dabas aizsardzības pārvalde, vietējās pašvaldības, zemes īpašnieki, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Lēmuma pieņemšana, sadarbība ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju un zemju īpašniekiem

5. pasākums.	
<i>Noteikt Skrīveru ciema daļas – Institūta ciema robežas dabas parka teritorijas daļā.</i>	
Motivācija	Institūta ciems ir blīvi apdzīvota vieta dabas parka teritorijā, kurā vienlaikus pastāv nozīmīgi dabas un kultūrvēstures objekti. Pašreiz ciema teritorija attīstās diezgan haotiski, tādēļ tai būtu jāizstrādā atsevišķs ilgtspējīgās attīstības plāns. Pirmais solis – ciema robežu noteikšana.
Izpildes laiks	Teritorijas plānojuma izstrāde.
Apjoms	Noteikt robežu.
Atbildīgais	Skrīveru pagasta pašvaldība.
Nepieciešamais nodrošinājums	Vienošanās, lēmuma pieņemšana.

6. pasākums.	
<i>Izstrādāt atsevišķu ilgtspējīgās attīstības plānu Skrīveru Institūta ciema teritorijai.</i>	
Motivācija	Plāns nepieciešams kā pamats ciema teritorijas telpiskās struktūras sakārtošanai, dabas un kultūras vērtību

	aizsardzībai, ciema ainavas veidošanai un ilgtspējīgās attīstības plānošanai.
Izpildes laiks	Uzsākt 2006. gadā.
Apjoms	Aptuveni 33 ha.
Atbildīgais	Skrīveru pagasta pašvaldība.
Nepieciešamais nodrošinājums	Sabiedrības viedokļu izpēte, vienošanās, metodikas izstrāde. NVO veidošana

6. mērķis: Nodrošināt nepieciešamo pētījumu veikšanu un lokālās informācijas uzkrāšanu, datu bāzes veidošanu dabas aizsardzības pasākumu un to efekta monitoringa vajadzībām.

1. pasākums.	
<i>Izstrādāt nepieciešamo izpētes darbu programmu.</i>	
Motivācija	Dabas parka teritorijā veikti galvenokārt bioloģiski pētījumi, turklāt inventarizācijas darbu līmenī. Maz ir informācijas par ekosistēmām, par aizsargājamo sugu ekoloģiju, par nogāžu mežu attīstības tendencēm, par kultūrainavas veidošanās gaitu, par cilvēka darbības ietekmi uz aizsargājamām vērtībām. Tāda informācija nepieciešama visiem turpmākajiem dabas parka veidošanas un plānošanas darbiem.
Izpildes laiks	2005. g.
Apjoms	Darbu programma.
Atbildīgais	Dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Koncepcijas izstrāde.

2. pasākums.	
<i>Izstrādāt vietējā dabas aizsardzības monitoringa projektu.</i>	
Motivācija	Dabas aizsardzības pasākumu un to efekta monitoringa nepieciešams, lai vērtētu izvirzīto mērķu, plānoto rīcību un to rezultātu atbilstību, kā arī vajadzības gadījumā koriģētu agrāk plānotās rīcības. Monitoringam jāaptver praktiski visi plānotie pasākumi.
Izpildes laiks	2006.g.
Apjoms	Projekts.
Atbildīgais	Dabasparka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Vienošanās par vietējā monitoringa mērķiem, ta realizācijas nodrošinājumu.

3. pasākums.	
<i>Izstrādāt dabas parka Daugavas ieleja vietējās datu bāzes pamatojumu un projektu.</i>	
Motivācija	Vietējā datu bāze nepieciešama kā informācijas avots visai darbībai dabas parka teritorijā: turpmākai izpētei, plānošanai un projektēšanai, monitoringa veikšanai, informācijas sagatavošanai.
Izpildes laiks	2007. 2008.g.

Apjoms	Projekts.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Vienošanās par uzkrājamās informācijas saturu un apjomu.

7. mērķis: Veicināt sadarbību un interešu līdzsvarošanu starp dabas parka iedzīvotājiem, pašvaldībām, nodrošināt vietējo iedzīvotāju un sabiedrības iesaistīšanos visos plānošanas darbos.

1. pasākums.	
<i>Sagatavot periodiskus informatīvus ziņojumus par pašvaldību teritorijās notiekošajiem projektiem, plāniem u.c. rīcībām.</i>	
Motivācija	Informācija veicina saprašanu un sadarbību, tādēļ vietējiem iedzīvotājiem jāsaņem precīza un savlaicīga informācija par rīcībām dabas parka teritorijā, par plānoto rīcību ietekmes vērtējumiem. Sevišķi svarīga ir informācija par iespējām iedzīvotājiem iesaistīties/piedalīties projektu izstrādē, dažādos praktiskos pasākumos.
Izpildes laiks	Pēc vienošanās.
Apjoms	Īsi informatīvi ziņojumi.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Izstrādāt kopīgu ziņojumu dizainu ar dabas parka logo, sadarbība starp pašvaldībām un iedzīvotājiem.

2. pasākums	
<i>Iesaistīt vietējos iedzīvotājus plānošanas un plānu izvērtēšanas procesā</i>	
Motivācija	Obligāta prasība.
Izpildes laiks	Nepārtraukti.
Apjoms	Pēc vajadzības.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Labā informācija un darba organizācija.

3. pasākums.	
<i>Sagatavot un izdot dabas aizsardzības plāna populāro variantu.</i>	
Motivācija	Pašreiz dabas aizsardzības plāni rakstīti profesionālā valodā un satur daudz tādas informācijas, kas attiecas vairāk uz pašvaldību un citu institūciju darbiniekiem. Lai labāk iesaistītu vietējos iedzīvotājus dabas parka veidošanā, viņiem jāsaņem informācija vienkāršās valodas versijā.
Izpildes laiks	2005.-2006.g
Apjoms	Brošūra/grāmata.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības.
Nepieciešamais nodrošinājums	Vienošanās, līdzekļi.

4. pasākums.	
<i>Palīdzēt veidot vietējās NVO, kas veicinātu dabas parka vērtību aizsardzību un attīstību.</i>	
Motivācija	Nepieciešams priekšnosacījums vietējo iedzīvotāju iesaistīšanai.
Izpildes laiks	Nepātraukti.
Apjoms	Pašreiz grūti paredzēt.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvalde, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Laba informācija, kontakti ar vietējiem iedzīvotājiem.

8. mērķis: Informēt sabiedrību par dabas parka vērtībām, aizsardzības mērķiem un rīcībām.

1. rīcība.	
<i>Sagatavot ceļvedi pa dabas parka Daugavas ieleja teritoriju.</i>	
Motivācija	Atsevišķs ceļvedis dos labāku priekšstatu par dabas parka vērtībām, aizsardzības nepieciešamību un mērķiem, kā arī par apmeklējuma iespējām un nosacījumiem.
Izpildes laiks	2007.-2008.g.
Apjoms	Ceļvedis – teksts+karte.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvalde, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Atrast teksta autoru un kartogrāfu.

2. rīcība.	
<i>Sistemātiski gatavot informāciju masu saziņas līdzekļiem par notikumiem dabas parka teritorijā.</i>	
Motivācija	Sistemātiski ziņojumi par notikumiem un sasniegumiem dabas parka teritorijā nepieciešami kā informācijas avots par dabas aizsardzības plāna realizēšanas gaitu citu dabas parku pārvaldītājiem un iedzīvotājiem. Tas nepieciešams arī apkārtējo pagastu iedzīvotājiem.
Izpildes laiks	Sistemātiski.
Apjoms	Raksti, raidījumi.
Atbildīgais	Vietējās pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvalde, dabas parka koordinātors.
Nepieciešamais nodrošinājums	Vietējo iedzīvotāju atsaucība.

4.2. Apsaimniekošanas pasākumu izvietojums teritorijā.

Dabas parka teritorijā veicamo apsaimniekošanas pasākumu vietas parādītas 1.7. pielikuma kartē. Tās atrodas visā dabas parka teritorijā, taču pietiekami labi izdalās pasākumu koncentrācijas vietas jeb areāli. Tie ir sekojošie.

- Areāls ap Skrīveru Institūta ciemu līdz Aizkraukles baznīcai (Aizkraukles pagastā), ietverot Aizkraukles pilskalna kompleksu.
- Areāls Daugavas leņā , ietverot Karikstes ieleju, pilsdrupas un Daugavmalas mežu.
- Areāls Daugavas leņā aiz kādreizējām siltumnīcām līdz terases sašaurinājumam pie dolomītu kraujas.
- Areāls pie *Cepļiem*.
- Visa Daugavas ielejas senkrasta nogāze un gravas Daugavas labajā krastā.
- Daugavas terašu nogāzes josla no Jauntotēniem līdz Upjāņiem Sērenes pusē.

Lai gūtu priekšstatu par to, kādos apjomos dabas parka turpmākā attīstība var ietekmēt vietējos iedzīvotājus, veikts zemes īpašumu kontūru grupējums pēc sagaidāmajiem darbības ierobežojumiem (skatīt 1.9. karti pielikumā). Šo grupējumu būtu jāizmanto kā informatīvo materiālu turpmākajā dabas parka pārvaldības un veidošanas darbā.

Par pamatu īpašumu grupēšanai izmantota izmantots *Rīcību plāns* (1.7. pielikums). Īpašumi grupēti pēc tā, ar kādu vērtību aizsardzības prasībām jāreķinās zemes īpašniekiem. Pavisam nodalās 7 zemes īpašumu tipi ar šādiem vērtību aizsardzības mērķiem:

1. tikai kultūras pieminekļu,
2. kultūras pieminekļu un pļavu,
3. kultūras pieminekļu, pļavu un nogāžu mežu,
4. tikai nogāžu mežu,
5. nogāžu mežu un pļavu,
6. tikai pļavu,
7. attiecas tikai vispārīgie dabas parku noteikumi.

4.3. Ieteikumi pašvaldībām.

Pašvaldību tiesības un pienākumus nosaka LR tiesību akti. Tomēr konkrētajā gadījumā, saistībā ar dabas parka *Daugavas ieleja* turpmāko aizsardzību un attīstību, nepieciešams pievērst pašvaldību uzmanību šādu jautājumu risināšanai.

Pirmkārt, par dabas parka dienesta vai koordinātoru posteņa izveidošanu. Tas būtu galvenais priekšnosacījums, lai visa turpmākā darbība tiktu labi plānota, koordinēta, lai tiktu izmantotas tās iespējas, ko dabas parka teritorijai paver Eiropas nozīmes aizsargājamās teritorijas statuss. Lai pārraudzītu plānoto dabas aizsardzības pasākumu realizēšanos, veiktu projektu izstrādi un iedzīvotāju infomēšanu, nepieciešama sistemātiska darbība. Konkrētie risinājumi var būt dažādi, un tos nepieciešams apspriest visām trim pašvaldībām kopā.

Otrkārt, atbalstīt dabas aizsardzības plāna populārā varianta izdošanu.

Treškārt, palīdzēt veidot NVO, kas veicinātu plānoto pasākumu īstenošanu dabas parka teritorijā (piemēram, tāda varētu veidoties Skrīveru Institūta ciema attīstības atbalstam, uc.).

Ceturtkārt, izstrādājot pagastu teritoriju plānojumus, ņemt vērā ieteikumus par dabas parkam piegulošo teritoriju nozīmes palielināšanu (skat. iepriekš 2.5. un 3.3. sadaļu).

5. Plāna īstenošana un atjaunināšana.

5.1. Plāna īstenošanas praktiskie jautājumi.

Dabas aizsardzības plāns dabas parkam *Daugavas ieleja* īstenojams 10 gadu laikā no tā apstiprināšanas brīža.

Laitas notiktu, nepieciešams izveidot dabas parka dienestu vai vismaz – atrast iespēju algot vienu cilvēku, kura galvenais pienākums būtu koordinēt, plānot, organizēt, informēt, sekot.

Dabas aizsardzības plānā šis postenis nosaukts par *dabas parka koordinātoru*. Iespējas veidot šo posteni var būt dažādas:

- saistīt ar Dabas aizsardzības pārvaldes struktūru,
- saistīt ar pašvaldībām,
- saistīt ar Aizkraukles rajona Lauksaimniecības konsultāciju biroju.

5.2. Plāna atjaunināšana.

Pēc 10 gadiem plāns atjaunojams, balstoties un vietējā monitoringa datiem un situācijas vērtējumiem dabā.

Katru gadu jā sagatavo ziņojums par paveiktajiem darbiem, jādod to vērtējums un ieteikumi (ja tie rodas) dabas aizsardzības plāna pārskatīšanai.

Pēc 5 gadiem dabas aizsardzības plāns pārskatāms kopumā, izvērtējot plānoto pasākumu īstenošanas procesu, paveiktā efektu, kā arī radušās grūtības un to cēloņus.

6. Teritorijas funkcionālais zonējums.

Balstoties uz vērtību un risku analīzi dabas parka teritorijā, kā arī izvirzīto mērķu sasniegšanai nepieciešamo pasākumu telpiskā izvietojuma ainu, dabas parka teritorijā lietderīgi nodalīt 3 zonas, kas būtiski atšķiras pēc dabas aizsardzības mērķiem un nepieciešamajām rīcībām.

Zonējums parādīts 1.10. pielikuma kartē.

Vispirms, kā **dabas lieguma zona** izdalāma Daugavas senielejas labā krasta josla un gravas, kur pārstāvēti Eiropas nozīmes biotopi (skat. iepriekš 3. tabulu). 9180*). Konkrētajā gadījumā senkrasts dabas aizsardzības skatījumā ir kompleksa teritorija – tur ir ne tikai vērtīgie meži (biotops 9180*), bet arī reto un aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes, dolomītu atsegumi (biotops 8210), avoti (biotops 7160*), nogāžu pļavu fragmenti (biotops 6210), kā arī Daugavas mazo pieteku straujteču posmi (biotops 3260).

Dabas lieguma zonas robežas nosakāmas pa dabā un topogrāfiskajās kartēs labi saskatāmajām nogāzes augšējo un pakājes lūzuma līnijām.

Otra **dabas lieguma zona** izdalāma Sērenes pusē – tā ir terases nogāze ar platlapju mežu.

Kā **neitrālā zona** dabas parkā nosakāma Skrīveru Institūta ciema teritorija, kas ir krasi atšķirīga vieta visā dabas parka teritorijā – gan pēc izmantošanas rakstura un vizuālā veidola, gan pēc nozīmes un aizsardzības prasību apjoma.

Tas ļaus turpmāk veiksmīgāk aizsargāt tur esošās dabas un kultūras vērtības, dos iespēju teritoriju atveseļot un ievirzīt ilgtspējīgas attīstības gultnē.

Pārējā dabas parka teritorijā spēkā ir vispārējie dabas parku noteikumi.

Nodalīto funkcionālo zonu platību sadalījums dots 7. tabulā.

7.tabula.

Dabas parka *Daugavas ieleja* zonējums.

Funkcionālās zonas	Kopplatība, ha un (%%)*	Tajā skaitā pagastos		
		Aizkraukles	Sērenes	Skrīveru
Dabas lieguma zona	131,6 (12,6)	98,9 (75,2)	12,9 (9,8)	19,7 (15,0)
Neitrāla zona	32,5 (3,1)	nav	nav	32,5 (100)
Pārējā dabas parka teritorija	879,7 (84,3)	489,4 (55,6)	266,4 (30,3)	123,9 (14,1)
KOPĀ	1043,8 (100)	588,4 (56,4)	279,3 (26,8)	176,1 (16,8)

* zonu platības aprēķinātas pēc 1.10. pielikuma kartes digitālā varianta.

7. Ieteikumi individuālajiem noteikumiem.

Dabas lieguma zonās galvenais individuālo noteikumu jautājums ir nogāžu mežu apsaimniekošana, lai vislabākā veidā sekmētu vērtīgo meža biotopu, kā arī ar Daugavas ielejas senkrasta nogāzes mežiem teritoriāli saistīto biotopu (dolomītu atsegumi, avoti) un reto sugu dzīvotņu saglabāšanu un attīstību.

Acīmredzot, nogāzēs būtu aizliedzamas visas meža cirtes, taču būtu vēlams atstāt vietu tiem pasākumiem, kas nepieciešami platlapju mežu attīstības veicināšanai (vietās, kur ir atmatu baltalksnāji), vai arī specifisko biotopu (dolomītu atsegumu, avotu) un reto sugu dzīvotņu saglabāšanai vai to attīstības veicināšanai.

Tieši tādēļ, ka Daugavas ielejas senkrasta nogāze dabas parka robežās nav viendabīga josla, bet gan sarežģīts telpisks veidojums, turpmāk nepieciešams izstrādāt kopīgu dabas parka mežu apsaimniekošanas koncepciju. Tas atļaus labāk ievērot nogāžu mežu atšķirības dažādos nogāzes posmos, un galu galā – dos labāku efektu.

Skrīveru Institūta ciema teritorijā kā **neitrālajā zonā**, acīmredzot, jādod iespēja izstrādāt kopīgu attīstības plānu, kura ietvaros būtu paredzēta dabas un kultūras vērtību aizsardzība, vides aizsardzība un urbānās ainavas attīstība.

Pašreiz problemātisks ir jautājums par dabas parka teritorijā izdalīto ainaviskās pļavu aizsardzību un pielīdzināšanu bioloģiski nozīmīgajām. Ir pamats domāt, ka detaliskāku apsekojumu gadījumā pļavu pētnieki kā bioloģiski nozīmīgas būtu izdalījuši arī tās pļavu kontūras, kas pašreiz kartē iezīmētas kā ainaviski nozīmīgas.

Otrs problemātiskais jautājums – par koku izciršanu pie Daugavas ūdens līnijas tajās vietās, kur notiek aktīva krastu noskalošanās upes viļņošanās ietekmē. Tāda vietas ir divas – labajā krastā starp Ašķeres ieleju un izcirsto skatu līniju *Dzirnavu* īpašumā, bet kreisajā krastā – Daugavas terases nogāzē starp *Jauntotēniem* un *Kraujām*.

8. Avoti.

Projekti.

1. Skrīveru pagasta ekonomiskās attīstības plāns. Skrīveri, 1999. / Izstrādātāji – A. Martinsons, L. Kļučina, D. Martinsone.
2. Aizkraukles pagasta sociālās un ekonomiskās attīstības plāns. Aizkraukle/Rīga, 1997.
3. Daugavas ieleja no Pļaviņu HES līdz Jaunjelgavai. (Autore D. Danilāne) // Nodaļa zinātniskā darba pārskatā “Izstrādāt dabas kompleksu aizsardzībai nepieciešamo teritoriju izvēles un ierīkošanas kritērijus un metodes”. – ZRA Silava, 1985.
4. Teritorijas plānojums Daugavas ielejai no Aizkraukles līdz Ķegumam. Rīga, 1998./ Izstrādātājs – SIA “Reģionālie projekti”, pilotprojekts, pārskats par 1. etapu.
5. Daugavas ielejas labā krasta saudzēšanas zonas no Aizkraukles līdz Ķegumam reģiona plānojuma 1. posms. 1996.g./ Izstrādātāja M. Urtāne.
6. Aizkraukles novada attīstības programma. - Aizkraukles novada dome, 2003.g.
7. Daugavas dabas taku izveide Aizkraukles un Skrīveru pagastā. – Aizkraukles novada dome. 2004. (Projekts iesniegts Vides aizsardzības fondā).

Publikācijas.

1. Balode L. Daugavas pietekas.//Daugavas raksti. No Aizkraukles līdz Rīgai. –Rīga, Zinātne, 1991.g., 44-60.lpp.
2. Biotopu rokasgrāmata.Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā./Rīga, 2004.
3. Lancmanis I. Moderns nams Daugavas krastos – pirms 240 gadiem.// Māksla Plus, 1997., Nr.1, 26.-29. lpp.
4. Latvijas pilsētas.// Aizkraukle. –Enciklopēdija. /Apgāds *Preses nams*, 1999.
5. Latviešu konversācijas vārdnīca, 1. sējums, 147.lpp. –Rīga, 1927.-1928. gads
6. Latvijas biotopi. Klasifikators. – Red. I.Kabucis./ Rīga, 2001.
7. Maldups A. Apriņķu un pagastu apraksti.- Rīga, 1937.
8. Okupētās Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums: vēsturiskās uzziņas un pārvaldes iestāžu arhīvu fondu rādītājs (1940 – 1941, 1944 – 1990).- Rīga, 1997.
9. Zilgalvis J. Daugavas muižas. 18.gs. – 20.gs. sākums.- Apgāds *Izglītība*, Rīga, 2002.
10. Žagars M., Rozenfelds K. Lielā susura (*Myoxus glis*) izpēte Skrīveru mikroliegumā./ Rokraksts. – Skrīveri, 2003.

1.pielikums.

Kartogrāfiskais materiāls.

1.	Robežu apraksts un shēma: MK 83.noteikumu 1. pielikums
2.	Aizsargājamās teritorijas vēsture
3.	Topogrāfiskā karte. Reljefs un zemes lietojuma veidi.
4.	Īpašumi ar dzīvojamām mājām
5.	Vērtības un draudi
6.	Ārējie draudi
7.	Rīcību plāns
8.	Tūrisma attīstības plāns: perspektīva
9.	Sagaidāmie darbības ierobežojumi zemes īpašniekiem
10.	Teritorijas funkcionālais zonējums

2. pielikums.

Informācija par dabas aizsardzības plāna izstrādes procesu.

1.	Kopēja informācija
2.	Uzraudzības padomes sanāksmju protokoli
3.	Publiskās apspriedes protokols
4.	Vietējo pašvaldību Padomju lēmumi

Kopējā informācija.

Nr.	Pasākums	Datums	Piedalījušos skaits	Piezīmes
1.	Raksts laikrakstā <i>Staburags</i> ar ziņu par informatīvās sanāksmes laiku un vietu.	5.05. 2004	-	Raksta autore A. Melluma
2.	Informatīvā sanāksme Aizkrauklē	11.05.	29	Protokols
3.	Dabas aizsardzības pārvaldes direktora Rīkojums par uzraudzības grupas sastāvu	27.05. 2004. Nr.16	-	Rīkojums
4.	Uzraudzības grupas sanāksme	6.07.	11(4)*	Protokols
5.	Uzraudzības grupas sanāksme	28.09.	13(4)*	Protokols
6.	Raksts laikrakstā <i>Staburags</i> ar ziņu par publiskās apspriedes laiku un vietu.		-	Raksta autore A. Melluma
7.	Apspriežamais dabas aizsardzības plāns un 2 galvenās kartes nodotas pašvaldībās	14.10.	-	
8.	Dabas aizsardzības plāna publiskā apspriede Aizkrauklē	27.10.	18(6)*	Protokols
9.	Dabas aizsardzības plāns nodots vietējām pašvaldībām		-	
10.	Vietējo pašvaldību Padomes sēdes	25.11.	-	Lēmumi
11.	Uzraudzības grupas sanāksme	29.11.	11(6)*	Protokols
12.	Latvijas Entomoloģijas biedrības vēstule	26.11. 2004.	-	Vēstule
	Darbs nodots	30.11.		

* - šeit un turpmāk skaitlis iekavās norāda uzraudzības grupas locekļu skaitu